ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

КУНДАЛИК ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ РЎЗНОМА

1991 йил 19 декабрь
ПАЙШАНБА
№ 245 (5.238).
Баҳоси 8 тийин.

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

БИЗНИНГ ЎЗ ЙЎЛИМИЗ БОР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТЛИГИГА НОМЗОД И. А. КАРИМОВНИНГ «ХАЛҚ СЎЗИ» РЎЗНОМАСИ САВОЛЛАРИГА ЖАВОБЛАРИ

— Ҳурматли Ислом Абдуғаниевич! Мана, қарийб икки йилдирки, Сиз Ўзбекистоннинг Президенти сифатида фаолият кўрсатаяпсиз. Фарғона фожиаларидан кейин Сизга қанчайин оғир, мушкул, таҳликали мерос насиб этганлиги маълум. Бунинг устига, яхши ният билан бошланган қайта қуриш сиёсати кутилганидан тескари натижалару оқибатларга олиб келди. Мамлакатда ҳамма жиҳатдан паракандалик рўй берди. Сизнинг раҳбарлик даврингиз ана шу вақтга тўғри келди. Ўз фаолиятингизни қандай шарҳлайсиз ва баҳолайсиз!

— Раҳбарлар фаолиятига аввало халқ баҳо беради. Ундан кейин эса вақт, тарих. Фақат шуни айтмоқчиманки, нимаики қилган бўлсам одамларга яхши бўлсин деган туйғу, руҳ, умид, ният билан қилганман.

Менинг раҳбарлик йилларим энг оғир даврга тўғри келди. Бунга саволнинг ўзида ҳам жавоб бор. Озгина адашиш, қалтис қадам бутун жумҳуриятни издан чиқариб юбориши мумкинлигини доим англаб турдим. Балки хатоларга йўл қўйгандирман, балки соф ният билан йўлдош бўлиб адашмагандирман, хуллас, рўзноманинг бу саволига унинг муштарийлари жавоб қилишса, мен учун ҳам сабоқ мактаби бўлур эди.

— Улуғ ва қудратли деб донг таратган давлатнинг, кўпмиллатли ва бепоён СССРнинг бунчалик парчаланиб кетишини ҳатто хаёлга келтирмаганмиз. Бир яхшининг бир ёмони, ёки аксинча, ёмоннинг ҳам яхшиси бўлади деганларидек, буюк империянинг, якка ҳоким марказнинг инқирози собиқ иттифоқдош республикаларнинг азалий орзулари ушалишига олиб келди — сиёсий мустақилликка эришилди. Лекин иқтисодий алоқалар силсиласининг бузилиши, ҳатто узилиши халқ хўжалиги илдизига болта урди, одамлар турмушини қашшоқлаштириб юборди. Айтинг-чи, бу инқироздан чиқишнинг қанақа йўллари бор! Масалан, Ўзбекистон шароитида, унинг битмас-туганмас имкониятларини ҳисобга олганда сиёсатни қай йўсинда олиб бормоқ керак!

— Асосий жавобим сайловолди мурожаатимда ўз ифодасини топган. Унинг мағзини қуйидагича ифодалаш мумкин.

1. Ўзбекистон — мустақил мамлакат!

Бу ўз тақдири ва фарзандлари истиқболини ҳар ким ўзи яратиши, ҳал қилишидир;
бу миллатни маънавий, ахлоқий, маърифий инқироздан қутқаришдир;

бу ўз ерига, ўз бойликларига эгалик қилишдир;

бу тенглараро тенг бўлиш, кенг дунёга даллоллар ва воситачиларсиз чиқиш, халқаро муносабатлар ўрнатиш, миллатлар ҳамдўстлигига қўшилишдир.

2. Ўзбекистон — миллатлараро ва фуқаролараро тотувлик ўлкаси!

Бу юртимизда тинчлик, осойишталик, барқарорлик деганидир;

бу шаҳарларимиз, қишлоқларимиз, хонадонимиз учун тўкинлик, маъмурлик манбаидир;
бу тартиб-интизомга, адолатга даъватдир.

3. Ўзбекистон — инсон камолоти каъбаси, даргоҳидир!

Бу одамларнинг шахси, ҳуқуқлари, миллати, дини, имон-эътиқоди, миллий урф-одатлари, тарихи, тили, маданияти, дунёқарашларига ҳурмат ва эркинликларига кафолат демакдир;

бу кишининг меҳнати, истеъдоди, жамият тараққиётига қўшган ҳиссасини одиллик, ҳалоллик билан баҳолаш ва қадрлашдир;

бу ёшларга, хотин-қизларга ғамхўрлик, меҳрибонлик асосидир;

бу диёнат, шафқат, андиша, миллий ифтихор, ахлоқий поклик, маърифатпарварлик, ҳуқуқий билимдонлик, умуминсоний қадриятлар, юксак одамийлик фазилатларини қарор топтириш йўлидир.

4. Ўзбекистон — тараққиётга юз тутган Ватан!

Бу иқтисодий янгиликлар, тажрибаларни рағбатлантириш, тадбиркорлик учун тўла эркинлик беришдир;

бу корхона, ташкилот, хўжаликлар, ишбилармонларни ҳар қандай тазйиқлардан халос этиш, мулкчиликнинг барча кўринишларига бирдек шароит яратиш демакдир;

бу фуқаролар кун кечириши учун зарuriятни давлат таъминлаб, камбағаллар, ногиронлар, қариялар, болалар, кўп фарзандли оилаларни ижтимоий ҳимояга олиб, шундан кейингина бозор иқтисодиётига ўтиш йўлидир;

бу бечоралик, ғариблик, гадо бўлиб қолишнинг, ўзгалар ҳаққига хиёнат, ўғирлик, жиноят ҳисобидан бойишнинг олдини олиш йўлидир!..

Мустақиллик ниҳоли кўкариши учун унга тинчлик, осойишталик, тотувлик, миллатлараро чидам ва бардош каби кучли илдизлар керак. Шунда у ҳар қандай шамол, довул, бўронларда йиқилмайдиган бўлиб улғаяди. Зеро миллат севгиси ва эъзози қадар улуғ мукофот йўқдур. Бу мукофотга сазовор бўлишнинг бирдан-бир йўли — ўзга дин, ўзга миллатни таҳқирламаслик. Бу фаровон, тўкин кун кечириш учун яккаю ягона, тўғри, ақл-идрокли, имон-эътиқодли йўлдир. Бу йўлда хато қилиш мустақилликни бой бериш билан баробардир!

Яхшилик нур келтиради, ёмонлик зулмат, дейдилар. Ўзбекистоннинг келажаги яхшилик пойдеворига қурилмоғи шарт. Чунки фақат яхшилик боқий яшайди. Одамларнинг одамларга яхшилиги! Юртларнинг юртларга яхшилиги! Миллатларнинг миллатларга яхшилиги! Бугуннинг келажакка яхшилиги! Бу Ўзбекистоннинг шиоригина эмас, даъватига, чақириғига, хислатига айлансин. Яхшилик қилган миллатни ҳурматлаш, яхшилик қилган авлодни эъзозлаш тафаккур оламининг қуёшига айлансин! Менинг орзуим ҳам, истагим ҳам, тутар тутумим, асосий қайғу-ташвишим, қувонч-севинчимнинг ибтидоси ана шу.

Истиқбол — қулф, интизом унинг калитидир! Биз интизом деганда милициянинг калтаги, казо-казоларнинг дўқ-пўписалари, очиқ эшикларнинг ёпилишини назарда тутмаймиз. Интизом инсоннинг инсонга, эл-юртга, қонунларга, масъулиятга, тарих ва давр олдидаги бурчга, мажбуриятга ҳурматидир. Бугунгидек, ҳуқуқ-тартибот идораларидаги ноҳақлик, савдо ўчоқларидаги ғирромлик, хизмат соҳаларидаги алдов-қалдов, бошқа кўп тармоқлардаги интизомсизликлар эртанги кунимизнинг эшикларини қулфлаб ташлайди. Шу сабабдан ҳамма жойда, барча соҳада интизом ўрнатилиши тарафдориман. Интизомсизлик мустақиллигимизга, келажагимизга хиёнатдир. Ўзбекистон Президенти ана шу хиёнатни бартараф этмоғи шарт.

Инсон шаъни, қадр-қиммати, орияти, ҳуқуқлари топталган юртдан қут-барака қочади. Йигитнинг хуни юз танга, ор-номуси минг танга деган тарихий гапимиз бор.
Ҳеч кимнинг кўнгли оғримаслиги учун курашган раҳбар ўз халқининг ишончини йўқотмайди. Буюк мутафаккирларимиз инсон қалбини оғритишни каъбага ўт қўйиш, қуръонни куйдиришдан ҳам оғир гуноҳ ҳисоблаганлар.

Фуқаро ҳуқуқларининг энг асосийларидан яна бири — у ишсиз қолмаслиги керак. Ёпирилиб келаётган ишсизлик даҳшатининг олдини олиш учун бугун кўрилаётган тадбирларни тезроқ охирига етказмоқ даркор, деб ўйлайман.
Инсоннинг гулдек тўкилмаслиги, тошдек қотмаслиги у яшаган мамлакатнинг тақдири билан боғлиқ. Ҳар икки тақдир бутун бўлиши учун бу юртнинг раҳбари энг аввало одамлар ҳақида ўйлаши даркор.

Маълумки, ҳар қандай қалъа ичидан олинади. Демак, биз ичкарини мустаҳкам қилишимиз керак. Бунинг учун ёшлар қалбига юртга садоқат, катталарга ҳурмат, тарихга меҳр, келажакка умид туйғулари уруғини сочишимиз лозим. Улар шарму ҳаё, ор-номусни унутмасликларига эришмоқ ниятида мактабларда инқилоб қилишимиз, Ўзбекистоннинг ўз таълим тизимини, ўзига хос ва мос ўқув китобларини яратишимиз, яратганда ҳам бу ишни жуда тез амалга оширишимиз зарур.

Шу жараёнда ҳар бир йигит-қиз бирор ҳунар эгаси бўлишини назарда тутмоқ шарт. Ҳунари йўқ эркакдан игнаси бор хотин яхши, дейишади кексаларимиз. Бунда улар ҳунарсиз одамнинг хор бўлишини назарда тутганлар. Ҳунар ошхўрга ош, нонхўрга нон беради, эгнимизни бутлайди. Қолаверса, Ўзбекистоннинг келажаги кўп жиҳатдан ана шунга боғлиқ. Бугун ёшларимиз чет элларда таълим ола бошладилар. Эртага улар юртимизга янгилик, истиқбол чечакларини олиб келадилар. Бу хайрли иш кўламини кенгайтирмоқ замони етди.

Шу ниятда қадам ташласак, Ўзбекистон қалъасининг ичида мустаҳкам, енгилмас кучлар устивор бўлади.

Маданиятсиз миллатнинг қон томири кесилгандир. Шу сабабли ҳам доим бизни маданиятсиз қолдиришга интилганлар. Аммо халқимизнинг маданиятини оёқ ости қилолмадилар, қилолмайдилар ҳам!

Бу Самарқанд гумбазлари, Бухоро миноралари, Хива қалъасининг садосидир. Ана шу садога эш бўлиб, қадриятларимизни тикладик. Наврўзимиз қайтди. Удумларимиз, урф-одатларимиз тикланди. Халқимиз руҳияти, кайфияти кўтарилди. Руҳи, кайфияти юксак ва аъло халқгина ўзлигини йўқотмайди.

Эндиги мақсад маданиятимиз, адабиётимиз, санъатимизни умумбашар майдонига олиб чиқишдир. Бир вақтлар дунёнинг уйғониши (ренесанс) бошланган замин яна ўша юлдузли қояга кўтарилиши керак.

— Динга муносабатингиз, эътиқодингиз хусусида...

Ислом — покланиш, руҳий қудрат олиш, қалбан уйғониш манбаидир. Шу пайтгача бизга дин афъюн деб келишди. Диндорлар қувғин қилиндилар. Ота-онасига жаноза ўқитганлар жазога тортилдилар. Хуллас, не ҳунарлар кўрсатмасинлар, ислом яшашдан тўхтамади. Нега? Чунки у бизнинг онгимиз, шууримиз, ҳаётимиз, борлиғимиздир. Бугун ана шу дин орқали вужудимизга мусаффолик, дилимизга, иншоллоҳ, поклик кириб келмоқда. Ахлоқ-одоб, маърифат яна хонадонларимиз файзига, одамлар хислатига айланишида исломнинг ўрни бениҳоя бўлмоқда.
Биз келгусида дин олдидаги тўсиқларни олиб ташлаймиз. Биринчи қадамлар қўйилмоқда ҳам.
Ислом дини жамиятни имтиҳон қилиб турғувчи, ҳар бир кишини маърифатга чорловчи, ким бўлишидан қатъий назар, керак бўлса Президентни, биринчи навбатда охират тўғрисида ўйлашга ундайдиган сарҳадсиз манбадир.

Адоват эмас, адолат енгади. Ҳа, биз адоват уруғини сочадиган ҳар қандай «фойда»дан воз кечишимиз, фақат адолат йўлидан боришимиз керак.
Жамики — ана шу ва бошқа — яхши ниятларимиз рўёбга чиқиши, адолат тантана қилиши учун бир жон, бир тан, бир мушт бўлишимиз зарур.

Ёлғиз гул ёз эмас, ёлғиз дарахт боғ эмас. Бирлашсак борми, ёз ҳам, боғ ҳам бизники!
Ўшанда бизни синдиролмайдилар, ўлдиролмайдилар, йўқ қилолмайдилар, аксинча — қудратимизга қойил қоладилар ва бизни тан оладилар!

— Сизнинг ва сафдошларингизнинг бозор иқтисодига ўтиш, давлат мулкини, аввало ерни хусусийлаштириш, ишбилармонликка қанот бахш этиш борасидаги сиёсатларингиз қайси муддатда поёнига етказиладию қачон ўз самарасини беради!

— Ўзбекистон ери, бойликлари биз учун ҳам, келажак авлод учун ҳам етиб ортади. Гап ундан қандай фойдаланишда. Келгусида балки ерни ҳам хусусийлаштириш кун тартибига қўйилар. Аммо бугунги шароитда шахсан мен бунинг тарафдори эмасман. Бунинг муҳим сабаблари бор ва улар кўпчиликка маълум. Ишбилармонлик, тадбиркорликка кенг йўл очилади. Буни юқорида ҳам таъкидладим. Муддатию поёнига келсак, аллақачон куртаклари кўринмоқда. Узоғи билан икки йилда ижобий бурилишлар яққол кўзга ташланади, деб ўйлайман.

— Ислом Абдуғаниевич! Нафақат Президент, аввало тажрибали иқтисодчи-молиячи мутахассис сифатида айтсангиз: пул муомаласидаги чигалликларга чек қўйиладими, йўқми! Сўмнинг тақдири нима бўлади! Ўзбекистоннинг ўз пули қачон чиқарилади!

— Бу сайловдан кейин бериладиган савол экан. Шунга қарамасдан менинг ўз қарашларим бор. Қисқача жавоб бераман. Пул чигалликларига чек қўйиш керак, албатта. Лекин қош қўяман деб кўз чиқармаслик зарур. Аввало пул қадрини жойига қўйиш шарт. Бу эса биринчи навбатда халқ истеъмол қиладиган молларни кўпайтириш ва аҳолининг талабини қондириш демакдир. Мен Ўзбекистоннинг ўз пули бўлиши тарафдориман. Бу қийин ва узоқ давом этадиган иш. Хомчўт қилиб юрибмиз. Ҳозир тўйдан олдин ноғора чалишга ҳожат йўқ, деб ўйлайман. Чунки пода ўтмасдан чангини чиқариш йўлни тўсиб қўйиши мумкин, демоқчиман.

— Сиз бир қанча ҳаётий муҳим фармонлар чиқардингиз. Марҳамат қилиб айтинг-чи, шахсан ўзингиз уларнинг бажарилишидан қаноатланасизми! Ижрони таъминлаш ва унинг устидан назорат ўрнатишда қусурлар йўқ деб ўйлайсизми!

— Шуни таъкидлаш кераки, жами фармонлар ва қарорлар аввало халқимизнинг талаб-эҳтиёжлари, бугун ечимини кутаётган муаммоларидан келиб чиққан.

Икки йил олдин ҳар қайси йиғин «пахта қуллиги», «пахта яккаҳокимлиги» деган сўзлар билан бошланиб, шу гап билан тугарди. Қани бугун бизга шу айбни ким қўя олади? Ҳеч ким! Чунки пахта яккаҳокимлиги тугатилди. Режа икки йил ичида 1 миллион 200 минг тоннага камайтирилди. Келаси йилда яна озайтириш чоралари кўрилди.

Олимлар Ўзбекистонда экинзорларнинг 63 фоизига чигит экилса, ҳаммаси жойига тушади, деб хулоса беришган. Пахта Ўзбекистоннинг сиёсий, иқтисодий қуроли ва қудрати бўлишига қарамасдан, биз унинг салмоғини 63 эмас, баъзи жойларда 56 фоизга туширдик. Ноз-неъматлар кўпайсин, одамлар ер олишсин дедик, аҳолига оз эмас, нақд 350 минг гектар суғориладиган майдон ўлчаб берилди. Шу фармон шарофатидан 1,5 миллион оила, ҳаммаси бўлиб 9 миллионга яқин киши манфаатдор бўлди.

Одамлар уй-жой солишсин, ноз-неъматлар етиштиришсин, даромад олсинлар деган ниятда шу иш қилинди. Қаранг, ҳозир Ўзбекистонда 700 минг хўжалик-хонадон янгидан пайдо бўлди. Шахсий уйлар қуриш эса икки йил давомида 3,2 марта ошди. Бунинг нимаси ёмон?

Ўқитувчилар, талабалар, ўқувчилар, уруш ногиронларига ва бошқаларга ёрдам бериш, уларни қўллаб-қувватлаш ҳақида фармонлар қабул қилинди. Нега? Чунки зиёлидан, маорифдан юз ўгирган жамият зулмат ичида қолади, келажагидан маҳрум бўлади. Ўқитувчи, талаба, ўқувчи, келин-куёвлар, табобат ходимлари, оналар ҳақида бундан кейин ҳам, ҳар қандай оғир шароитда ҳам ғамхўрлик қилиш шарт.
Давлатдан маош оладиган, унинг ёрдамига муҳтож ишчилар, қариялар, ёшлар, студентлар, ҳунар-техника ўқув юртлари, илмий даргоҳлар ходимлари ойликларини мамлакатда нарх-наво ошиши биланоқ баҳоли қудрат кўпайтирдик ва уларнинг ҳаётий эҳтиёжларини ҳимоялаш тадбирларини рўёбга чиқардик. 1992 йилда бу иш давом эттирилади, маош ва нафақалар 30—50 фоизга ошади. Фақат кейинги ана шу тадбирларнинг ўзига 7 миллиард сўм қўшимча маблағ талаб этилади. Лекин очиқ айтишимиз керак: қилаётган ишларимиз етарли эмас, кўпчиликнинг талабларини тўла қондирмайди. Шу боис иложу имкон излаш давом этади.

Қишлоқларни газлаштириш, аҳолини ичимли сув билан таъминлаш, чорва молларини кўпайтириш борасидаги фармонлар охиригача бажарилмаган. Тўғри, жумҳуриятда Президент фармонлари ижросини таъминлайдиган восита вужудга келмаган. Бу эса хайрли ишларни амалга ошириш йўлидаги энг жиддий камчиликдир.

Энди пахта нархи борасида икки оғиз сўз. Йиллар давомида бу соҳада қуруқ гапдан нарига ўтилмас эди, ахир! Тола нархи икки ярим йилда 4,5—5 ҳисса ўсди: 2.200 сўм эди тоннаси, 10 минг сўмдан ошди. Эркин савдога ўтганимизда бу яна ҳам кўпаяди.

Тағин бир масала — «пахта иши» билан қамалганларнинг қолганлари тақдирини ҳам қайта кўриб чиқаяпмиз.

Мен қатор вилоятларда бўлдим, меҳнаткашлар билан учрашдим, халқ қандай яшаётганини, нималар ҳақида ўйлаётгани, Президентдан нималар кутаётганини суриштирдим, уларнинг дарду ташвишларини юрагимдан ўтказдим.

Одамларнинг ташвиши битта: қишдан қандай чиқамиз, бизни нима кутаяпти, мустақиллигимиз хавф остида қолмайдими деган саволлар оғушида.

Мулоқотлардан кейин жиддий бир ҳужжат қабул қилдик. У асосан нархлар ошиши, эркин нарх-наво ёпирилиб келиши, пул қадрсизланиши шароитида аҳолини ҳимоя қилишга қаратилган.

— Биз ҳамиша бошқарув маҳкамасини ихчамлаштириш, қисқартириш учун курашиб келдик, аммо бунинг иложини тополмадик. Ҳозир ҳам, бизни маъзур тутинг-у, манзара эскича: Президент девони, Вазирлар маҳкамаси, Олий Кенгаш комитетлари, сони камайиш ўрнига кўпайиб бораётган вазирликлару, идоралару, ташкилотлару муассасалар шусиз ҳам заиф иқтисодимиз гарданига тегирмон тоши бўлиб тушмаяптими!

— Бу саволга ҳам қисман жавоб бердим. Шуни қўшимча қилмоқчиманки, иқтисод гарданидан тегирмон тошини олиб ташлаш зарурлигини тўғри англабсизлар. Сайланадиган Президент бу борада, албатта, ижобий ишлар қилиши, туб ўзгаришлар ясаши шарт.

— Ўзингиз биласиз, кучли матбуот, кучли радио, кучли телевидение, кучли ноширлик қудратли ҳокимият дегани. Афсуски, биз бу жиҳатдан турғунликдан ҳам баттар аҳволни бошдан кечирмоқдамиз. Бозор иқтисодию россиялик қоғозфурушларнинг қаллоблиги ва жаллоблиги матбуотни жар ёқасига келтириб қўйди. Янги йилдан бошлаб район рўзномалари ҳафтада бир, вилоятларники уч марта чиқади. Республика рўзномалари расмий ҳужжатлар юки остида қолди. Журналистнинг тирикчилиги, ижтимоий ҳимояланиши ночор. Ана шу ва бошқа сабабларни ҳисобга олиб матбуот, радио, телевидение, ноширлик, матбаачилик хусусидаги муаммоларни алоҳида муҳокама этиш, махсус қарорми, фармонми қабул қилиш зарур, деб ҳисобламайсизми! Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг яқинда бўлиб ўтган пленумида ҳам худди шу масала қўйилди.

— Журналистлик — энг захматкаш касблардан бири. Журналист айни пайтда давлат арбоби, сиёсатчи, халқ маънавияти дарёсининг миробидир. Мен қаламкашларга жуда катта ҳурмату эҳтиром билан қарайман. Уларнинг шароитларини яхшилаш, муаммоларини ҳал этишга ўз ҳиссамни қўшишга доим тайёрман.
Айниқса район рўзномалари тақдирини ўйлаш керак. Маҳаллий ҳокимият ўз нашри келажагини яратиши зарур. Аммо район радиоларини давлат қарамоғига тўла олиш тарафдориман. Жойларда ана шу мафкуравий даргоҳларнинг ёпиб қўйилиши кечириб бўлмас ҳолдир. Бу энг аввало ўша ердаги раҳбарларнинг узоқни кўролмасликлари оқибати, деб ўйлайман. Қишлоқ жойларида радиодан зўрроқ сиёсий қурол борми? Хўш, бу имконни йўқотган бошқарув ҳокимияти истиқбол учун ниманинг воситасида жанг қилади? Ушбу саволларнинг жавоби эса аниқ. Ҳаётимизда юз бераётган камчиликлар, етишмовчиликлар юзасидан берилаётган кўрсатмалар, халқимиз турмушини яхшилашга қаратилган қарорлар ўз вақтида бажарилмаётгани ҳам ана шундандир.
Матбуот, умуман оммавий ахборот воситаларига тезроқ эркинлик бериш билан бир қаторда унга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатиш демократия тузумини ўрнатишда катта қадамлардандир.

— Тарихимизда биринчи марта республика Президенти халқ томонидан сайланади. Ҳозир биз сайлов олди мавсумининг қизғин палласидамиз. Аҳолининг асосий қисми Сизнинг номзодингизни ёқлаётгани сезилиб турибди. «Халқ сўзи»га келаётган хатлар, шошилинчномалар ҳам шундан далолат беради. Айтинг-чи, Президентликка сайланганингизда фаолиятингизда, сиёсатингизда, қарашларингизда қандай ўзгаришлар рўй беради, деб ўйлайсиз! Атрофингиздаги арбобу ижрочилар тўғрисида эл орасидаги гап-сўзларга нима дейсиз! Агар сир бўлмаса, командангизни қай даражада янгилаб олишингизни билсак. Яна бир гап: иш бор жойда хато бор, дейдилар. Бундан, табиийки, Сиз ҳам мустасно эмассиз. Хўш, хатоларга, нуқсонларга, айниқса одамларни баҳолашдаги қусурларга ўрин қолдирмаслик мумкинми!

— Ишонч билдираётган одамларга қуллуқ қиламан. Ишонч — шараф, уни оқлаш эса масъулиятдир. Кучим, билимим, тажрибамни ана шу масъулиятни ҳис этишга ва ишончни оқлашга қаратаман.
Оддий бир дарахтни олайлик — у ўсади, улғаяди, гуллайди, хазон тўкади. Табиатнинг бу қонуни одамга ҳам тааллуқли. Инсон ўзгаришдан тўхтаган кун унинг бу дунёдаги охирги кунидир. Шундай экан, нафақат сайловдан кейин, балки умуман янгиланишлар рўй бериб туради. Ҳаракат қиламанки, ана шу ўзгаришлар ижобий йўлдан қайрилмасин... Эл-юрт назаридан қолмаслик, халқнинг эзгу туйғуларини яқиндан билиш, унга ҳамдард, ҳамнафас бўлиш, ташвишларини енгиллатишга хизмат қилиш — бундан бошқа ниятим йўқ!
Атрофимдагилар ҳақида юрагимда борини Ўзбекистон Олий Кенгашининг еттинчи сессиясида яширмасдан, очиқ айтганман.
Дарҳақиқат, иш бор жойда камчилик бор. Бундан мен ҳам мустасно эмасман. Хатоларнинг кўпчилигини тузатиш устида яна анча ишлаш кераклигини тушунаман. Халқимиз унутилган хато ёмонлик, тузатилган хато омонлик белгисидир деб тўғри айтган.
Ҳеч ким пайғамбарликни даъво қилолмайди. Шундай экан, хатосиз ишлайман дейиш ҳам манманликдир. Фақат Аллоҳ ҳақ ва у нуқсондан мустасно.

— Ислом Абдуғаниевич! Эл-юртнинг биринчи раҳбари учун нима танқис десалар, «энг танқиси — вақт» дея жавоб қайтаради. Унинг бош қашишга қўли тегмаслиги аниқ. Лекин барибир озгина бўлса-да бўш пайт топилганда нималар билан шуғулланишингиз, оилавий таомилларингиз, севимли машғулотларингиз ҳақида қисқача гапириб берсангиз.

— Оилам учун умуман вақт ажрата олмаяпманки, буни яхши хислат деб айтолмайман. Ҳар қандай шароитда унга фурсат топмоқлик нафақат хуш фазилат, ўз навбатида фарз ҳам қарздир. Балки шундай кунлар келар...
Севимли машғулот ҳақида гап кетар экан, улар тўғрисида кўп гапириш мумкин. Кимнинг севимли машғулоти йўқ, дейсиз! Лекин ҳозирги замонда улар билан шуғулланиш мушкул. Шундай бўлса-да, битта орзуим ҳақида айтмоқчиман: мен ҳам кўпчилик қатори оддий фуқаролар, дўстларим даврасига, хонадонларига бориб, шошилмасдан, ҳол-аҳвол, кўнгил сўраб, отамлашиб, уларнинг хотирасида яхши из қолдирсам дейман.

— Охирги савол: президентликка сайловдаги якка-ягона мухолиф дейсизми, рақиб дейсизми, шерик дейиш мантиқдан йироқ, албатта, хуллас, «Эрк» партиясининг раиси Муҳаммад Солиҳга истакларингизни баён этсангиз.

— Солиҳни ҳурмат қиламан. Тўғри сўз, довюрак, миллатпарвар йигит. Уни мен мухолиф ҳам эмас, рақиб ҳам эмас, балки мустақиллик йўлидаги фикрдошим деб биламан.

(«Халқ сўзи» рўзномасининг 18-декабрь сонидан).

Президент—Ватан тимсоли

ЙЎЛБОШЧИГА ОСОН ЭМАС

Жафокаш Она заминга жону жаҳони пайваста бўлган қай инсон уни суймай, тиниқ орзулардан юраги ҳапқирмайди... Бугун айримлар халқимиз мўмингина, ҳатто истиқлол ҳақидаги улуғ муждани оддийгина хабардек кутиб олди, дейишгача бормоқдалар. Бу мулоҳазалар асоссиздир. Чунки шу халқнинг бир фарзанди, депутатлар орасидаги вакили сифатида унинг истиқбол учун ҳар қандай курашга қодир эканлигини кўриб, ҳис қилиб турибман. Бу таянч ҳар қандай мунозараларга, сиёсий ихтилофларга чек қўя олувчи тенгсиз кучдир. Менимча, фуқаро ва раҳбарият ўртасидаги мақсад ҳамда ҳаракат муштараклиги янгиланаётган тарихимизнинг саҳифаларида алоҳида қайд этилажак. Агар заррача иштибоҳ туғилса, қадоқ қўлли деҳқон, талаба, зиёлию ишчилар ҳузурига боринг...

Мен бу гапни осмондан олиб айтаётганим йўқ. Меҳнаткашлар билан учрашганда, ана шундай қутлуғ ниятларни ўз қулоғим билан эшитаяпман. Яқинда иши тушиб келган кекса сайловчилардан бири шундай деб қолди:

— Ўғлим, сиз воқеалардан яхши хабардорсиз. Бизлар қишлоқдан ҳар замонда бир чиқамиз. Айтингчи, биз кимни давлат бошлиғи қилиб сайлаймиз? Шукр, уйли-жойли бўлаяпмиз. Аммо қийинчиликлар ҳам йўқ эмас. Хўш, қачон арзончилик бўлади, шуни тушунтириб берсангиз...

Бундай фикрларни ҳар қадамда эшитиш мумкин. Одамларни ҳаёт қанчалик ўзгартириб юбормоқда. Энди уларни қуруқ ваъдалар ёки аллақандай шиорлар қаноатлантирмаётир. Улар ўзгаришларни юртбошилар билан боғламоқдалар. Хайрли ишлардан қувониб, баъзи муаммоларнинг ҳануз ҳал бўлмаётганидан куйинмоқдалар. Мен кекса сайловчига жумҳурият раҳбарини халқнинг ўзи танлашини, агар бирлашсак, қийинчиликлар аста-секин бартараф этилишини тушунтиришга ҳаракат қилдим.

«Кўпчилик ҳозирги Президентимиздан рози. Ана шу кишига ўхшаганлар юртни бошқариши керак. Бирлашиб, кенгашиб иш қилиш керак...». Отахон ана шу сўзларни айтиб, мен билан хайрлашди.

Шундан кейин баъзи воқеаларни кўз олдимга келтиришга ҳаракат қилдим. Шундай пайтлар бўлдики, юрт бошида турган кишилар халқ билан маслаҳатлашмай қўйишди. Улар қандай бўлмасин, марказий ҳокимиятга ёқиш, унинг йўриғи билан юришга ҳаракат қилдилар. Бу билан айрим кишиларга тош отмоқчи эмасман. Аммо ўша йилларда халқ манфаатию дардини ўз шахсияти, мартабасидан устун қўювчи раҳбарлар жуда кўп чиқмадику, ахир?! Узоққа бормайлик, биргина Қашқадарёни олиб кўринг. Бугун халқимиз бу ерда юз берган ўзгаришларни Президентимиз номи билан боғлаётган экан, бунинг ҳаётий илдизлари мавжуд. Раҳбарни танқид қилиш, койиш мумкин, чунки бунга халқнинг ҳаққи бор. Аммо эзгулик дарахти бу жафокаш юрт заминига чуқуррақ илдиз отаётгани, дастлабки қадамлар қутлуғ келаётганидан кўз юмиш мумкин эмас.

Очиғи, кўпгина ислоҳот тадбирлари илк бор вилоятимизда туғилганини фахрланиб тилга олгим келади. Ислом Абдуғаниевич вилоятимизни бошқара бошлаган йилларда кўпчилик у кишининг бошқача раҳбар эканлигини тезда ҳис қилишга улгурди. Турмуш жуда оғир эди. Деҳқонлар қанчалик меҳнат қилишмасин, даромади рўзғорига етмаганидек, томорқага ер олиши ҳам чекланганди. Пахтага аталган ер гўё даҳлсиз, бу муносабат пешонага абадий ёзиб қўйилгандай эди. Бунинг устига «пахта иши»дан одамларнинг қалби аламзада бўлиб қолган, бир-бирларидан ҳам ҳадиксирашарди. Булар афсуски, бор ҳақиқат. Ана шундай мураккаб вазиятда вилоят янги раҳбарининг масалаларни дангал қўйиши, уларни ҳал қилиш учун охиригача курашиши, талашиб-тортишишдан қайтмаслиги, жўяли маслаҳатларни ерга ташламаслиги эл эътиборини тортди. Қишлоқларни обод қилиш, тўхтаб қолган қурилишларни тугаллаш, бозорларга катта эътибор ўша йиллардан бошланган эди. Одамларга кўпроқ ер ажратиб бериш, хусусий хўжаликларни ривожлантиришнинг илк режалари амалга оша бошлади. Ўша пайтларда не чоғли муҳим ишларга қўл урилгани, эндиликда яққолроқ кўзга ташланмоқда. Булар мустақилликнинг, бозор иқтисодиётининг тамал тошлари эди.

Бир кун келиб мустақил жумҳуриятимизнинг биринчи парламенти амалга оширган ишлар ўз баҳосини олади. Бунга шубҳа йўқ. Ошкоралик туфайли унинг фаолияти халқ кўз ўнгида кечмоқда. Хатолар бўлгани, баъзан сиёсий маданият етишмаётгани, ноҳолис танқидлар айтилгани кўпчиликнинг назаридан қочиб кутилмайди. Депутат сифатида масъулият нақадар катта эканлигини тушунаман. Чунки тортишувлар орқалигина мавжуд аҳволни ўнглаш, буйруқбозлик ва кўрсатмага асосланган тузум қолдирган асротани тузатиш, жумҳуриятимиз иқтисодини оёққа турғазиш мумкин эмас. Қачонки, мустақиллик берган имкониятлардан оқилона фойдаланилса, юртимиз истиқболи йўлида чинакамига бирлашсаккина, ҳақиқий тараққиёт йўлига тушамиз ва рўшнолик кўрадиган кунларга етишамиз.

Шу ўринда Яккабоғ районидаги жиддий муаммолар ҳақида ҳам гапиришни истардим. Жорий йилнинг май ойида Яккабоғда юз берган айрим нохуш воқеалар, жанжал-тўполонларга жумҳурият парламентида муносабат билдирилди. Бир кун жанжал чиққан жойдан қирқ кун барака кўтарилади, дейди халқимиз. Тан олиб айтиш керакки, 1926 йилда ташкил топган Яккабоғ райони узоқ йиллар давомида ривожланишдан орқада қолди. Ҳар йили 40 минг тонналаб пахта ва бошқа маҳсулотлар етиштирилди, район саноати деярли ривожланмади. Аҳоли ўртасида ишсизлар кўпайди. Мавжуд 128 та қишлоқдаги ободончилик ишлари талаб даражасидан паст. Бир мисол. Яккабоғ заминидан Қарши, Муборак шаҳарларига узатилаётган ичимлик сув озмунча эмас. Афсуски, район аҳолисининг 22 фоизигина водопровод билан таъминланган. Очиғи, ана шу сув муаммоси норозилик келиб чиқишига сабаб бўлди. Ҳа, айрим кишилар қийинчиликлардан ўз мақсадлари йўлида фойдаланмоқдалар. Аммо ҳеч ким муаммоларни ҳал этиш ҳақида ўйлаб кўрмади. Гапириш, танқид қилиш осон. Шу райондан сайланган депутат Искандар Бўриев билан биргаликда ташвишларимизни Олий Кенгаш эътиборига етказишга ҳаракат қилдик. Еттинчи сессияда шу хусусда Президентимизга ҳам айтдик. Ислом Абдуғаниевич бизларни қўллаб-қувватладилар. У кишининг ташаббуси билан Вазирлар Маҳкамасининг нуфузли комиссияси райондаги аҳволни бир неча кун ичида жиддий ўрганди. Натижада Яккабоғ районида ижтимоий-иқтисодий ривожланиш вилоят ва жумҳуриятнинг ўртача зарур кўрсаткичидан 2—5 баравар орқада қолганлиги ҳамда 4,2 минг киши ишсиз юргани маълум бўлди. Шундан сўнг И. А. Каримовнинг кўрсатмалари асосида махсус қарор тайёрланиб, Вазирлар Маҳкамаси мажлисига киритилди.

Комиссия хулосасига кўра Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 28 октябрдаги фармойиши тайёрланди. Ҳозир бу борада қатор ишларга қўл урилди. Айрим ҳисоб-китобларга кўра, район учун 350—400 миллион сўм маблағ зарур экан. Ана шу маблағ ҳисобидан ўнлаб боғчалар, мактаблар қурилади. Хароба аҳволдаги 17 та мактаб таъмирланади. 200 километр табиий газ ва 150 километр ичимлик сув узатувчи қувурлар тортилади. 200 километрга яқин янги йўллар барпо этилади. Одамларга кўпроқ ер ажратиб бериш муаммолари амалда ҳал қилинади.

Хуллас, гапираман деса гап кўп. Юқорида мен кекса сайловчининг мулоҳазаларини келтириб ўтгандим. Ана шундай хайрли ишларнинг бошида турган Ислом Абдуғаниевич Каримовни яккабоғликлар сайловда чин дилдан қўллаб-қувватлашларига ишонаман. Юрт хизмати оғир. Халқимиз ўз юртбошисини танлаб олмоқда.

Дамир БОЗОРОВ,
Ўзбекистон Республикаси халқ депутати.

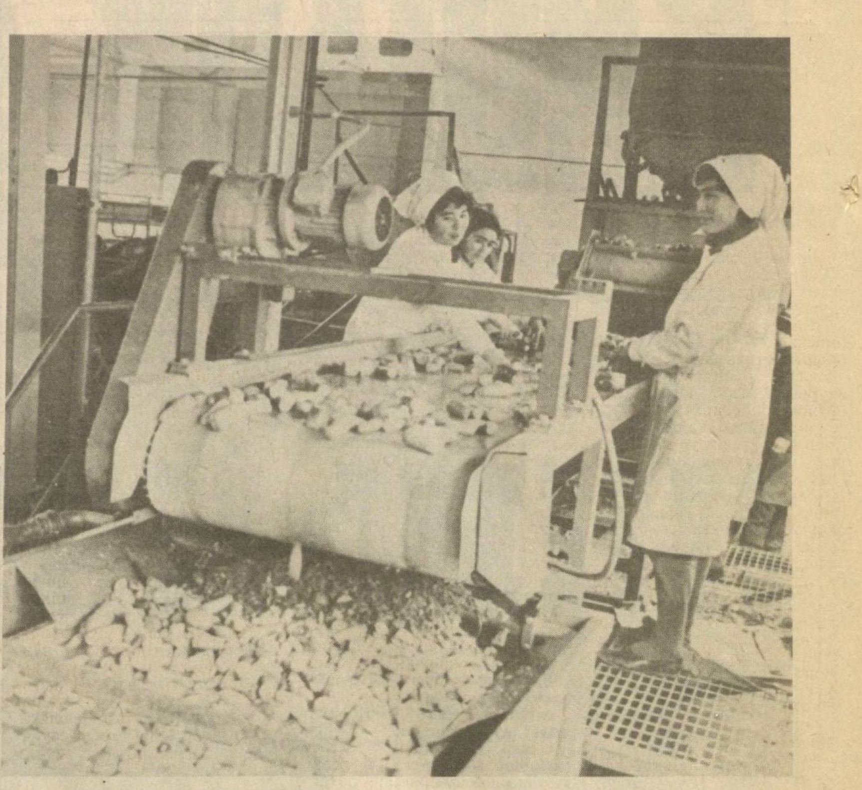

Тўрақўрғон районида фаолият кўрсатаётган «Ширинлик» комбинати ишлаб чиқараётган қуруқ мевалар нафақат ўзимизда, балки чет элларда ҳам машҳур. Корхона йил бошидан бери маҳсулот сотишдан 4 миллион сўм даромад кўрди. Фойданинг ярми четдан қуруқ меваларни ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилган технологик дастгоҳларни сотиб олишга кетган қарзни қоплашга сарфланади. Қолган қисми ишчи-хизматчиларнинг маданий-маиший ва меҳнат шароитини яхшилашга йўналтирилади.

СУРАТЛАРДА: 1. Сабзавот маҳсулотлари ва мевани қуритиш шоҳобчасида. Бу қурилма Италиянинг «Сандвик» фирмасидан келтирилган. 2. Пешқадам ишчилар М. Воҳидова билан З. Мусаева қуруқ мева аралашмасини қадоқлаш пайтида.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

РУҲИ ОЗОД, ФИКРИ ЭРКИН

Сўзларда фақат тушунчаларгина ифода этилмайди, уларда шубҳасиз тарих ҳам, бугунги кун ҳам ўз аксини топажак. Бир пайтлар нутқимизда «шўро, йўқсул, байналмилал» каби иборалар кўп ишлатилган, кейинроқ эса «совет, пролетар, интернационал, коммунизм» сўзлари тез-тез тилга олинди. Ҳозирги кунда эса «мустақиллик» сўзи ҳаммамизга тобора қадрдон бўлиб бормоқда. Назаримда, бизга кўпроқ ана шу сўзнинг ўзи яқиндай туюлаётир...

Мустақилликнинг озодлик, эрк, ҳурлик каби эгизаклари анчагина. Улар асрлар давомида халқимизни юксалишга, равнаққа элтди. Беруний, ибн Сино, Аҳмад Фарғонийлар даврини бир эслаб кўринг. Ахир, бу мустақиллик замонининг самараси эмасми? Аҳмад Яссавий, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Бобурдай даҳолар туфайли кўҳна Турон юксалган пайтлар-чи?

Йигирманчи асрнинг иккинчи ўн йиллигида халқимиз мустақиллик ҳис-туйғусининг ҳавосидан нафас ола бошлаганди. Чор Россиясининг мустамлакаси озод диёрга айланиш арафасида эди. Бироқ монархия ўрнини «ниқобланган яккаҳокимчилик» эгаллади. Чоризмнинг Туркистонни банд этган темир кишанлари янги диктатуранинг тилла кишанлари билан алмаштирилди. Кишан эса хоҳ темир, хоҳ тилла бўлсин, доимо эрксевар, ҳурриятпарвар инсонларга қафасдир. Туркистон мухторияти қон дарёсига ғарқ қилинди... Фитрат, Қодирий, Чўлпон каби мустақиллик шарофатидан майдонга чиққан, мустақиллик учун курашган юртдошларимиз қатағон қаҳрига дучор этилди...

Бугун биз яна мустақиллик ҳақида сўз юритаяпмиз. Лекин кишанлардан тўла халос бўлганимизча йўқ. Маънавий-руҳий жиҳатдан мустақил эмаслигимиз неча-неча йиллик тилёғлама, соҳта сиёсат занжирларига ўралиб қолганимиздандир...

Аввало, ҳар бир одам мустақил бўлиши зарур. Унинг руҳи озод, фикри эркин, имони собит ҳолда яшаши ўзига ҳам, ўзгаларга ҳам мустақиллик бахш этишга қодирдир. Шу боисдан мазкур буюк неъматни асраб қолишга ҳаммамиз бир ёқадан бош чиқарган ҳолда курашмоғимиз, унинг қўл-оёғи, кўз-қулоғига айланишимиз керак. У серҳашам, дабдабали тантаналарнинг тўри — минбарларнигина эмас, тузукроқ турмуш кечиришга қурби етмаётган заҳматкаш деҳқонни ҳам кўрсин. Биргина ҳамду саною мадҳияларнигина эмас, оҳу фиғонларни ҳам тинглай олсин. Зеро, мустақилликка эга бўлган халқнинггина тўрт мучаси соғ бўлур. Ажаб эмаски, мустақиллигимиз шарофати билан янги-янги Берунийлар, Синолар, Навоийлар, Чўлпонлар майдонга чиқиб, ўлкамиз довруғини дунёга таратса. Шулардан келиб чиққан ҳолда мен 29 декабрдаги умумхалқ референдумида жумҳуриятимизнинг тўла мустақиллиги учун овоз беришга қарор қилдим.

Тўлқин РАҲИМОВ,
илмий ходим.

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

ПИЛЛА САРАЛОВЧИ ҚУРИЛМА

Автомат талабларга жавоб бермайдиган пиллани саралашда қўл меҳнатининг ўрнини босади. Пиллани эзилганига қараб саралайдиган «АСК-1» аппаратининг тажриба намунаси Марғилонда, табиий ипак ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш марказий илмий-тадқиқот илмгоҳида муваффақиятли синовдан ўтмоқда.

Ҳозиргача саралаш кўз билан чамалаб амалга оширилар, хом ашё сифатини белгилишда катта хатоларга йўл қўйилар эди. Янги агрегат ўта сезгир бўлиб, фойдаланишда ҳам ишончлидир. У ўн сараловичини озод қилиш, ипак хом ашёсининг сифатини яхшилаш имконини беради.

Автоматни икки жамоа яратди: механик узелларни марказий илмий-тадқиқот илмгоҳи мутахассислари тайёрладилар, электрон қисми — кичик датчикларни Фарғона политехника илмгоҳи олимлари ишлаб чиқдилар. Тажриба намунаси «Таштекстильмаш» заводида тайёрланди. Ишлаб чиқариш синовлари тугалланиб, конструкторлик жиҳатлари қиёмига етказилгандан кейин бу автоматлар шу ерда кўплаб ишлаб чиқарила бошланади.

БУНЁДКОРЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

Тахиатошдаги қурилиш конструкциялари ва деталлари заводида қум, цемент ва прессланган қириндилардан блоклар ишлаб чиқарила бошланди. Бу блоклар темир бетон буюмлари цехида тайёрланмоқда.

Бу маҳсулот корхона ходимларига уй-жой қуришга ишлатилади. Келгуси йилда завод бир ва икки қаватли уйлар қура бошлайди.

КЎП ҚАВАТЛИ УЙДА... ТАНДИР

Андижоннинг учинчи даҳасидаги 24-уйда яшовчилар бозордан нон харид қилмайдиган бўлдилар — улар бўрсилдоқ нонларни ўзлари ёпишмоқда.

Нон савдосида узилиш бошланиши биланоқ ҳовлидаги айвон остида ҳашар йўли билан тандир қуришди. Кўп квартирали уйда яшовчи бекалар бувиларининг нон ёпиш усулларини эслашди, ўз кўникмалари ҳам иш берди. Биргалашиб нон ёпа бошлашди.

24-уйда яшовчиларнинг фикрича, улар тандир туфайли магазинлар олдида навбат кутиб туришмаяпти. Кўпчилик бўлиб тандир қуриш ва нон ёпиш бозор нархига таъсир қилишини тажриба кўрсатди.

«СИРДАРЁ» КОНЦЕРНИ

Вилоят аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармаси зарар келтириб ишлар эди. Унинг ўрнида «Сирдарё» концерни ташкил этилди. Энди у фойда олишни мўлжаллаяпти. Бунинг йўли ижара ва хусусийлаштириш орқали ўтади. Сирдарё районидаги шоли оқлаш цехи ва Гулистондаги «Гўзал» кичик корхонаси хусусийлаштирилди. Ширин шаҳридаги трикотаж цехи, Крестьянск посёлкасидаги маиший хизмат уйи, Боёвут районидаги пахта титиш цехи, 10-автобаза ижара усулида ишламоқда.

ХАЙРИЯ МАҚСАДЛАРИНИ КЎЗЛАБ

Хотин-қизлар Сурхондарё вилоят комитети ҳузурида кўп соҳали «Баҳор» кичик корхонаси тузилди. «Баҳор» даромадлари хайрия мақсадларига — ногиронларга, қарияларга ва бошқа муҳтожлага ёрдам беришга сарфланишини ҳисобга олиб, Термиз шаҳар ижроия комитети уни солиқдан озод қилди.

«Баҳор» саноат маҳсулотларини арзон нархларда сотадиган иккита дўкон очишга тайёргарлик кўрмоқда. Бу дўконларда корхонанинг ўзида тайёрланган маҳсулотлар сотилади.

ИСТИҚБОЛЛИ КОРХОНАЛАР

Республика давлат сув хўжалиги қурилиши комитетига қарашли Мирзачўлдаги давлат хўжаликларида иккита консерва заводи ишга ишга туширилди. Қашқадарёда эса тегирмон ва мойжувоз ишлай бошлади... Бу — сув хўжалиги қурувчиларига қарашли қўриқдаги хўжаликларда ёрдамчи тармоқларни ривожлантиришга катта эътибор берила бошланганлигининг натижасидир. Чамаси қўриқ ерларни ана шу тариқа ҳар томонлама ўзлаштириш керак.

Бу йил Ўзбекистон давлат сув хўжалиги қурилиши комитети совхозларида ҳаммаси бўлиб 22 та кичик корхона ишга туширилди, яна бир нечта корхона қурилмоқда.

ИШБИЛАРМОНЛАР УЮШМАСИ

Нукус шаҳар ижроия комитети ҳузурида хўжалик юритиш ва ишбилармонликнинг янги шаклларини жорий этиш бўлими тузилди.

Буни ҳаётнинг ўзи тақозо этди. Ҳозир Қорақалпоғистон пойтахтида ишбилармонларнинг 600 га яқин жамоаси фаолият кўрсатмоқда. Улар тарқоқ ҳолда ишлашмоқда. Янги бўлим мазкур корхоналар фаолиятини мувофиқлаштириш, уларни аҳоли ўртасида харидоргир бўлган кенг истеъмол моллари ишлаб чиқаришга йўналтиришни ўзининг асосий мақсади деб билади.

ЯХШИ НИЯТ

Урганчда йирик маргарин заводи қурилиши бошланди. Уни бунёд этиш учун деярли йигирма миллион сўм сарфланади. Завод бир кеча кундузда 20 тоннагача қимматбаҳо озиқ-овқат маҳсулоти ҳамда атир совун ишлаб чиқариш қувватига эга бўлади.

Заводда ишлаб чиқаришнинг чиқиндисиз технологиясидан фойдаланилади. У Урганч ёғ-мой комбинатидан асосий ҳом ашёни олади. Бу корхоналар ёнма-ён жойлашган.

Заводни 1994 йилда фойдаланишга топшириш мўлжалланган. У Оролбўйи аҳолисининг бу маҳсулотга эҳтиёжини тўла таъминлайди.

(ЎзТАГ).

БОҒНИ БОҚСАНГ БОЛ БЕРУР

Халқимизнинг мева-чевага эҳтиёжи тобора ошиб бормоқда. Айни пайтда аҳолини йил бўйи сифатли ноз-неъматлар билан таъминлаш мушкуллашаяпти: мавжуд талаб тўла қондирилмаяпти. Ғарқ пишиқчилик даврида ҳам маҳсулотлар нархи қимматлигича қолмоқда. Меваларнинг серҳосил, сара навлари камайиб кетаётир. Хуллас, ҳозирги вақтда боғбону соҳибкорлар олдида катта ва масъулиятли вазифалар турибди.

Боғ ва токзорлар ҳосилдорлиги миришкор меҳнати билан биргаликда об-ҳаво қандай келишига ҳам боғлиқ. Баҳорнинг кечикиши, ёзнинг салқин келиши мевазорларга ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Аввало кўкламда дарахтлар кеч уйғонди. Сўнгра ҳарорат паст бўлиши туфайли мевалар вақтида етилмади. Натижада ҳосил чўғи камайди.

Юртимиз табиий иқлими боғдорчилик учун жуда қулай. Шу боисдан мевазор ва токзорлар йилдан-йилга кенгайиб бормоқда. 1986—1990 йиллар мобайнида улар 18 минг гектарга кўпайиб, ҳозирги пайтда жами 274,8 минг гектарни ташкил этади.

Навларни яхшилаш боғ ҳамда токзорлар ҳосилдорлигини ошириш, сифатли ноз-неъматлар етиштириш омилларидан биридир. Кейинги вақтларда серҳосил касаллик ва зараркунандаларга чидамли навлар яратилди. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик виночилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг заҳматкаш олимлари бу борада самарали изланишлар олиб боришяпти. Масалан, олманинг «Ўзбекистон», «Гўзал», «Чўлпон», «Нафис», нокнинг «Сариқ гўзал», «Салом-2», беҳининг «Ўзбекистон», шафтолининг «Ширинмағиз», «Ўзбекистон совғаси» «Чеҳра», гилоснинг «Баҳор», «Қора кечги» навлари яратилди. Айни пайтда бу ерда олманинг 500, шафтолининг 216 та нави мавжуд.

Шу билан бирга тармоқда қатор муаммолар тўпланиб қолган. Мева-чева етиштириш суръатлари сустлиги, уларнинг давлат харид нархлари пастлиги ҳам тармоқ ривожига салбий таъсир этмоқда. Ҳар киши ҳисобига бу маҳсулотларнинг йиллик меъёри 80 килограмм бўлгани ҳода бултур 40 килограммданга тўғри келди.

Боғ ва токзорлар ҳосилдорлиги пастлигининг сабабларидан бири тупларнинг жуда сийраклигидир. У айрим хўжаликларда 30—40 фоизни ташкил қилади. Сўнгги икки йилда бу майдонлар кўчатлар билан тўлдирилганлигига қарамай, сийраклик даражаси юқорилигича қолмоқда. Ҳозирги кунда боғ ва токзорлардаги бўш ерлар 30 минг гектардан зиёддир. Ҳолбуки, шунча майдондан 150 минг тоннадан ортиқ маҳсулот олиш мумкин.

Таъкидлаш керакки, тармоқни ривожлантириш учун қатор ишлар амалга оширилмоқда. Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида кўчатчилик хўжаликларининг сони 22 тага етказилди. Мевали дарахт ниҳоллари ва навларини паст ўсуви пайвандтагларда етиштириш йил сайин кўпаймоқда. Лекин кўчатларни сотишда камчиликларга йўл қўйилаяпти. Масалан, кўчатчилик хўжаликларида икки ёшли ниҳол ўрнига бир ёшлиси сотиб юборилмоқда. Бу унинг ҳосилга киришини кечиктиради, боғ сийраклашишига олиб келади.

Боғдорчилик ва узумчилик ҳамон энг сермеҳнат соҳалардан бир бўлиб қолмоқда. Механизациялаш даражаси паст: у боғларда 40, токзорларда 32 фоизни ташкил этади. Бунга сабаб, махсус техника ва мосламалар етишмайди, серунум, янги машина ва механизмлар яратиш суст, хўжаликларда мавжуд техникадан яхши фойдаланилмаяпти.

Талай майдонларда токлар кўтарилмаганлиги узум ҳосили оз бўлишига олиб келмоқда. 139 минг гектардан 83 минг гектари шундай аҳволда. 46,2 минг гектардаги ҳосил берувчи токлар симбағазларга кўтарилмаган.

Натижада ушбу майдонларда 15—20 фоиз ҳосил йўқотмоқда. 1990—1995 йилларга белгиланган тадбирларга кўра 90 минг гектардаги токларни тўсинларга кўтариш лозим.

Тармоқда ҳосилдорликнинг пастлигига меҳнатга кам ҳақ тўланаётганлиги ҳам таъсир кўрсатмоқда. Бу нарх-наво кун сайин кўтарилаётган ҳозирги даврни ҳисобга олган ҳолда тезда кўриб чиқилиши керак.

Боғ ва узумзорларда агротехник тадбирларни, жумладан кузги-қишки юмушларни вақтида бажариш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Дарахт ва токларга шакл бериш, буташ мўл ҳосил етиштириш гаровидир. Бу ишлар ўз муддатида амалга оширилса барча новдаларга қуёш тушади, ҳаво ўтиши яхшиланади. Шунингдек, дарахтлар бақувватлашади, мевалари йирик, сервитамин бўлади.

Дарахтларга шакл бериш уларнинг ёшига ҳам таъсир қилади. Масалан, олма яхши парваришланиб, вақтида бутаб турилса 20—25 йил умр кўради.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида боғдорчилик ва узумчилик муаммоларига бағишлаб семинар-кенгаш ўтказди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирлиги, вилоятларнинг деҳқончилик-саноат уюшмалари мева-сабзавотчилик бўлимларининг раҳбар ва мутахассислари, вазирликнинг мева-сабзавот бош бошқармаси ҳамда Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ходимлари қатнашдилар.

Семинарда боғдорчилик ва узумчилик соҳасида қилинаётган ишлар, яратилаётган янги навлар, қиш ва баҳор ойларида амалга ошириладиган долзарб вазифалар, тармоқни ривожлантириш истиқболлари тўғрисида сўз юритилди. Бирлашма олимларидан М. Раззоқов, Р. Абдуллаев, Ҳ. Қўшназаров, Ў. Набиев, М. Собиров йиғин иштирокчиларига маслаҳатлар бердилар. Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари Ж. Кўчқоров, вазирлик мева-сабзавот тармоқларини муттасил ривожлантириш бош бошқармаси бошлиғи Ҳ. Холиқов ва бошқалар тармоқни ривожлантириш муаммолари тўғрисида атрофлича фикр юритдилар.

Серқуёш ўлкамизнинг саховатли заминида ҳар йили минглаб тонна мева-чева етиштирилади. Лекин ноз-неъматларни йиғиштириб олиш, сақлаш, қайта ишлаш борасида муаммолар кўп. Уларни ҳал қилиш вақти етди. Шу билан бирга аҳоли томорқасидан ва дала-ҳовлилардан унумли фойдаланишга катта эътибор бериш лозим. Бу соҳаларга эътибор кучайтирилса дастурхонда сархил маҳсулотлар кўпайиши шубҳасиздир.

Ҳ. КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ КОМИТЕТИДА

17 декабрь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика комитетининг навбатдаги мажлиси бўлди. Уни комитет раиси Ғ. З. Захритдинов олиб борди.

Мажлисда республика транспорти тармоғи тизимларидаги ҳал этилиши лозим бўлган айрим муаммолар тўғрисидаги масала кўриб чиқилди, Ўзбекистон Республикаси «Автомобиль йўллари тўғрисида»ги Қонун лойиҳасининг с[illegible] таҳрири янги варианти ҳақидаги масала муҳокама қилинди.

Мажлисда ушбу ҳужжатда республика автомобиль йўллари таърифи, вазифалари, ҳуқуқий муносабатлари тўғри акс эттирилганлиги таъкидланди. Мазкур қонун лойиҳасининг ҳар иккала матни ушбу қонун лойиҳаси учун асос деб қабул қилиниши ва иккала лойиҳа холис эксперт гуруҳи томонидан кўриб чиқилиб, матбуотда эълон қилинадиган матн аниқланиши кераклиги айтиб ўтилди.

Мажлисда «алоқа тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси ҳам муҳокама этилди. Муҳокама чоғида мазкур ҳужжат Ўзбекистон мустақил республика деб эълон қилинган ҳозирги вақтда алоқа соҳасида хорижий давлатлар билан ҳамкорлик ўрнатиш ва уни ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга эканлиги таъкидланди, билдирилган таклиф ва қўшимчалар, истак ва мулоҳазаларни ҳисобга олиб, мазкур қонун лойиҳасини матбуотда эълон қилиш учун Олий Кенгаш Раёсатидан сўрашга келишиб олинди.

Комитет аъзолари «Ўзбекистон Республикасида транспорт воситалари ва бошқа ўзиюрар механизмлар эгаларининг давлат мажбурий суғуртаси орқали жавобгарлигини ошириш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳасини муҳокама қилишга киришдилар. Ушбу қонун лойиҳаси бўйича бир қанча таклиф ва мулоҳазалар билдирилди. Уларни ҳисобга олиб, қонун лойиҳаси устида иш олиб боришни давом эттиришга қарор қилинди.

Мажлисда комитетнинг 1992 йилги иш режаси хусусидаги ахборот ҳам тингланди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

(ЎзТАГ).

Қишлов — катта синов

УМИДА ОПАНИНГ УМИДИ

Амударё қирғоғида жойлашган Қизилравот давлат хўжалиги Ромитан районида чорвачиликка ихтисослашган ягона хўжаликдир. Олис яйловларда ҳозирги кунда қарийб 12 минг қўй-қўзи қишламоқда.

Қизилқумга туташ бу масканда сурув-сурув қўй боқиб, туркман, қорақалпоқлар билан елкама-елка туриб меҳнат қилишаётган чўпон биродарларимиз ҳузурида бўлиб қайтдик. Чорвачилик, айниқса қўйчиликни ривожлантириш, чўпонлар сафини ёшлар ҳисобига тўлдириш, ем-хашак базасини мустаҳкамлаш, яйловларни асраб-авайлаш хусусида улар билан суҳбатлашдик.

Ўттиз йилдан бери чўпонлик касбини ардоқлаб келаётган, сочларига оқ оралаган Умида Улмахонованинг мулоҳазалари бизни ўзига ром этди. Онахон бош чўпон бўлган отарда 500га яқин совлиқ бор. Уларнинг ҳар юзидан 107 тадан соғлом қўзи олиш эзгу ният. Шунингдек, бир совлиқ ҳисобига 1,5 килограммдан сифатли жун топшириш кўзда тутилган. Бу йилги қиш мавсумининг илиқ келаётганлиги чорвадорларга анча қулайликлар туғдирмоқда. Онахон ўзига ажратилган қўй-қўзиларни яйловда яйратиб боқиб, уларни қишловдан семиз ва соғлом олиб чиқишга интилаётир.

Хўжаликда Умида опанинг сабоқларини олган, ундан чўпонлик касбининг сирларини ўрганган чорвадорлар кўплаб топилади. Қозоқ Адаев, Худойберган Серикбоев, Турғунбой Жанабаев, Жумагул Жанабаева, Сапаргул Улмахонова шулар жумласидан. Улар бош бўлган отарларда тўл кампаниясига пухта ҳозирлик кўриб қўйилган. Иссиқ қўралар, керакли анжомлар мавсумга шай. Уларнинг отарида 730 бошгача қўй-эчки мавжуд. Жамоа чорвасини кўзқорачиғидек асраб, бу соҳани ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшаётган чорвадорлар Умида опанинг маслаҳатлари, ўгитларини доимо ёдда тутишади.

— Ёшларнинг сафимизда қолмаётгани мени ташвишга солади, — дейди Умида опа. — Ота-боболаримиз йил-ўн икки ой шу яйловларда сурув-сурув қўй боқиб кун кўришган. Шу касб туфайли обрў топишган. Касбимдан нолимайман. Ҳайронман, агар бугунги ёшларга чўпонлик ҳақида сўз очгудек бўлсанг, бу касб орқасидан кун кўра олмасликларини дарров юзингга солишади. Эҳтимол уларнинг гапида жон бордир. Бозор муносабатларига ўтилаётган ҳозирги кунда чорвадорнинг ойлик маоши, даромади ҳақида астойдил қайғуриш фурсати етди деб ўйлайман. Отарларни айланамиз.

— Аҳолини кундалик зарур моллар билан таъминлаш қанчалик оғир кечаётганлигини кўриб турибмиз, — дейди онахон ўз суҳбатини давом эттириб, — шу боис олис яйловларда матонат кўрсатаётган чўпон-чўлиқларга биринчи навбатда ғамхўрлик кўрсатилиши лозим. Бунинг учун совхоз дирекцияси ҳамда касаба уюшмаси қўмитаси қўшимча тадбирларни белгилашлари, «Қизилравот» қишлоқ Шўроси депутатларини бу ишга жалб этилишлари керак. Чунки ҳар бир отар оралиғи 30 километргача келади. Айрим отарлар эса колхоз марказидан ҳатто 80—100 километр олисда жойлашган.

Онахоннинг сўзларига қулоқ тутар эканмиз, унинг замирида яна бир муаммо ётганини пайқадик. Бу — яйловларни асраб авайлаш, уларни кенгайтириш, мўл-кўл озуқа базасини яратиш тўғрисидаги таклифлар эди:

— Қиш чиққанида яйловларимизда қўм-кўк ўтлоқлар пайдо бўлади. Бу эса қўй—қўзиларимиз учун асосий озуқа манбаидир. Бироқ кейинги пайтларда яйловларимизга нисбатан шафқатсизлик қилинмоқда. Ипак қуртига дастак тайёрлаш баҳонасида кўпгина хўжаликларнинг аъзолари ўзларига яқин яйловлардан шувоқ ва шунга ўхшаш гиёҳларни чопиб кетишмоқда. Узоқ йиллар яйлов кезиб шунга гувоҳ бўлганман: мана шу шувоқ ўз атрофидаги бир қанча чўл майсаларини асрайди. Агар у чопиб кетилса атрофидаги гиёҳларга ҳам путур етади. Кимларнингдир бепарволиги оқибатида биз тайёр озуқа манбаларидан айрилиб қолаяпмиз.

Биз юқорида чўпон Умида опа Улмахонованинг дил сўзларини, мулоҳазаларини, қолаверса барча чорвадорларни ташвишга солаётган муаммоларни тилга олдик. Бироқ камчиликларни биров келиб кузатиб бермайди. Модомики шундай экан, район деҳқончилик-саноати уюшмаси чорвадорлар талаб эҳтиёжини ўрганиб, совхоз маъмуриятига бу камчиликларни бартараф этишда кўмакчи бўлиши лозим. Шундагина Умида опа сингари юзлаб чўпон — чўлиқларнинг орзулари ушалади.

С. БЕШИМОВ.
Ромитан райони.

Қодиржон Қобулов 11 йилдан буён Уйчи районидаги Бобур номли жамоа хўжалиги фермасида фидокорона меҳнат қилиб келмоқда. У қарамоғидаги 85 бош новвосни яхши парваришлаяпти. Мусобақа пешқадами озуқадан тежаб-тергаб фойдаланиш, илғорлар тажрибасини амалиётга жорий этишда ҳам намуна. Шу боис ҳар бир новвос ўрта ҳисобда 450 килограмм вазнда гўштга топширилаяпти.

СУРАТДА: моҳир чорвадор Қ. Қобулов.

А. ЮСУФБОЕВ олган сурат.

ФЕРМАЛАРДАН ДАРАКЛАР

Поп районидаги «Ленинград» жамоа хўжалиги чорвадорлари бу йил сидқидил тер тўкишмоқда. Озуқа базаси мустаҳкамланганлиги, моллар зоти яхшиланганлиги туфайли қувончли натижаларга эришилмоқда. Чорвадорлар давлатга сут топшириш йиллик режасини муддатидан олдин бажардилар. Истеъмолчиларга 340 тоннадан ортиқ сифатли маҳсулот топширилди.

Жамоа меҳнат муваффақиятида Ҳанифа Мадвалиеванинг муносиб ҳиссаси бор. Унга 23 бош говмиш бириктирилган. Моҳир сигир соғувчи ички имкониятлардан унумли фойдаланмоқда. Шу кунгача режадаги 56 тонна ўрнига 80 тонна сут топширди. Йиллик режа 140 фоизга бажарилди.

К. БЕКМИРЗАЕВ.

* * *

Олис қирлар ортида қишли-қировли кунларда сурув-сурув қўй боқишнинг ўзи бўлмайди. Заҳматига чидаган, иродали кишигина чўпон бўлаолади. Пайариқ районидаги Киров номли совхоз чорвадорлари буни қалбдан ҳис қилишмоқда. Фориш тоғ ёнбағирларидаги яйловларда эл бойлиги яйратиб боқилмоқда. Ким билан суҳбатлашманг Ўроқбой ака Деҳқонов ҳақида илиқ гапларни айтади. У 35 йилдан буён хосиятли касбни ардоқламоқда. Мураббий бошлиқ чўпонлар ҳар 100 қўйдан 108 тадан соғлом қўзи олиш учун курашишмоқда.

Я. НУРИДДИНОВ.

* * *

Бундан икки йил муқаддам Жарқўрғон районидаги Алишер Навоий номли жамоа хўжалиги бўрдоқичилик фермасида иш орқага кетганди. Колхоз раҳбарлари тажрибакорлар билан маслаҳатлашишди. Кўпчилик таклифига кўра Йўлдош Чориев молларни ижарага олди. Оила аъзолари билан тиним билмай ишлади. Мўл озуқа жамғариш хусусида алоҳида жон койитди. Моллар наслини яхшилади. Натижа чакки бўлмади.

Бу йил ижарачилар давлатга 120 тонна гўшт топширдилар. Ниятлари келгуси йили бу кўрсаткични 250 тоннага етказишдир. Мақсадга эришиш йўлида ибратли тадбирлар амалга оширияпти. Қорамоллар бош сони 220 тага етказилди.

П. ЭРГАШЕВ.

* * *

Термиз районидаги «Дўстлик» жамоа хўжалиги чорвадорлари қишловни беталофат ўтказиш юзасидан бой тажриба тўплашган. Меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини арзонлаштириш борасида эришилаётган муваффақиятлар эвазига хўжалик бултур енгил автомашина ҳамда 2 минг сўм пул мукофоти билан тақдирланганди. Бу барчани янги ютуқлар сари чорлади. Шу масъулиятли кунларда сигир соғувчилар чинакам фидойилик кўрсатишяпти. Муҳаббат Оқбоева, Норгул Бўронова, Оро Пардаева, Хумор Нормуродова каби оқ чашма соҳибалари кунига ҳар говмишдан 10 килограммдан ошириб маҳсулот олишмоқда. Илғор колхоз чорвадорлари йил охиригача режага қўшимча 70 тонна сут топширишга аҳд қилишган.

Б. КЕНЖАБОЕВ.

* * *

Ленин номли жамоа хўжалиги Охунбобоев районидаги таниқли колхозлардан. Бу ерда зарбдор тармоқ сердаромад соҳага айланмоқда. Замонавий чорвачилик комплексида 337 бош зотли сигир парваришланяпти. 30 нафар чорвадор хизмат бурчига сидқидил муносабатда бўлмоқда. Ҳамжиҳатлик, ташаббускорлик туфайли йиллик режа бажарилди.

Ҳар бир сигир соғувчига 17 бош говмиш бириктирилган. Ўзаро мусобақада Мамлакат Тотибоева пешқадам. Моҳир чорвадор шу кунгача 56 тонна маҳсулот топширди.

Бўстонхон Усмонова мураббий сифатида ҳурматлашади. Меҳнат зарбдори жамоат ишларида, шахсий ҳаётда барчага намуна. Санталат Раҳмонова, Ҳавохон Аҳмедова, Матлуба Усмонова каби оқ чашма соҳибалари эл-юрт ўртасида обрў-эътибор қозонишмоқда.

Х. ОРИПОВ.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

АНЖУМАН ЎЗ ИШИНИ ЯКУНЛАДИ

БУДАПЕШТ. (ТАСС мухбири Оқилбек Солиев). Бу ерда ҳукмрон партия — Венгрия демократик анжуманининг съезди ўз ишини тугатди.

Анжуман делегатлари икки кун мобайнида мамлакатда ва партиянинг ўзида рўй берган ўзгаришларни таҳлил қилдилар, ўтган бир ярим йил ичида муҳим воқеалар рўй берганини: Варшава шартномаси ташкилоти тугатилгани, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг фаолияти тўхтатилгани, Совет қўшинлари Венгриядан олиб чиқиб кетилганини қайд этдилар. Яхши қўшничилик ва ҳамкорлик асослари тўғрисида яқинда имзоланган Венгрия-Совет, Венгрия-Россия ва Венгрия-Украина шартномалари собиқ СССРнинг ворислари билан мамлакатнинг алоқаларини ривожлантириш учун яхши имконият яратади.

Халқаро миқёсда олганда ўтган давр ичида Венгрия-Ғарбий Европа, Шимолий Америка ва Япония билан кенг ва ҳар томонлама алоқалар ўрнатди. Венгрия, Польша ва Чехо-Словакия куч-ғайрати билан «вишеград учлиги» тузилди.

Съездда мамлакатдаги вазиятга баҳо берилди, ҳозир Венгрия жиддий иқтисодий тангликни бошидан кечираётганлиги таъкидланди. Ҳозир амалга оширилаётган ўзгартишлар чоғида аҳоли кўпчилик қатламлари олдида қийинчиликлар кўпайди. Бинобарин, мамлакатнинг иқтисодий қобилиятини сақлаб қолишга муваффақ бўлингани таъкидланди.

Анжуманда Венгрия бош вазири Й. Анталл якунловчи нутқ сўзлади. У съезд делегатлари мамлакат иқтисодиётида ижобий тамойиллар борлигини айтганларига қарамай, бу нарса «енгил ҳаётдан» дарак бермаслигини таъкидлади, чунки мамлакатнинг аҳволи оғир. Ҳатто жуда яхши шифокорлар бўлган тақдирда ҳам, деди Й. Анталл, хасталикни бартараф этиш учун ички кучлар, ички имкониятлар, шунингдек беморнинг соғайишига бўлган хоҳиши ҳам зарурдир.

Делегатлар съезд ишининг охирги кунида партия уставига тузатишлар киритишди. Унга мувофиқ Венгрия демократик анжумани раҳбарияти аппаратида «маъмурий» раис лавозими жорий этилди. Венгрия Мудофаа вазири Лайош Фюр ана шу лавозимга сайланди.

ПРЕЗИДЕНТГА ҲУРМАТ

ПАРИЖ. (ТАСС мухбири Александр Кривих). Франция Президенти Франсуа Миттеран Совет Президенти М. С. Горбачев фаолиятининг аҳамиятини таъкидлади. ТФ-1 телекомпаниясининг кўрсатувларидан бирида сўзга чиққан Миттеран Горбачевнинг куч-ғайратлари туфайлигина «коммунистик тузум ҳукмрон бўлган СССР — бу ёпиқ, хуфтонсимон совуқ дунё»дан озод этилди. «Мен унинг қилган ишларидан ҳайратдаман ва бунинг учун унга жуда катта миннатдорчилик билдираман, — деди Франция Президенти. — Михаил Горбачев — жуда кенг кўламли инсон... асримиз тарихидаги энг нуфузли кишиларнинг биридир».

АСТРОЛОГЛАР ТАЪБИРИ

ПАРИЖ. **(ТАСС мухбири Игорь Кулешов).** Халқаро башоратчилар ва астрологлар назарида келгуси йил қандай бўлади? Франс пресс ахборот бошқармаси Ғарбдаги таниқли башоратчилар ва астрологларнинг сўнгги башоратларига якун ясаб қуйидагича умидбахш хулоса чиқаради: келгуси йил ҳамма учун «қулайроқ келади».

Тўғри, келаси йилда ҳам турли фалокатлар ва кулфатлар етарлича содир бўлади, деб таъкидлайди ахборот бошқармаси. Америкалик башоратчи Жейн Диксон Президент Кеннедининг ҳалок бўлишини ўн йил олдин айтиб берган ва шу туфайли кенг шуҳрат қозонган эди. Жейн Диксон янги йилда Гонконгда катта ғалаёнлар бўлишини, йил бошида Ироқда табиий офат юз беришини, май ойида зилзила бўлишини башорат қилмоқда. Француз башоратчиси Индира Югославияда шиддатли тўқнашувлар давом этишини айтмоқда.

Астрологларнинг гапларига қараганда, бизларни нима кутади? Француз Элизабет Тейсье «Юлдузларнинг жойлашишига қараганда» бизда «маърифатли золимлик» шаклидаги диктатура пайдо бўлиши эҳтимоли бор демоқда. Ҳиндистонлик Суранжан Вхаттачаржи 1992 йилда бизда «катта танглик бўлмаслиги»ни айтмоқда.

Бразилиядаги «Сальвадор де бахья» мактаби сеҳргарлари 92 йилнинг охири — 93 йилнинг бошларида японлар ёки америкаликлар спидга қарши дорини кашф этишини ҳамда «сайёрамизга» бошқа оламлардан келганларнинг мутлақо расмий ташрифидан сўнг Марс сайёраси ишғол этилганлиги маълум бўлишини башорат қилмоқдалар. Дунёдаги амалдорларга тақдир кулиб боқади: Бушнинг саломатлиги муаммосига қарамай унинг президентликка яна сайланиши аниқ. Михаил Горбачев тўғрисида гапирганда эса, башоратларга қараганда, қаттиқ ларзаларга қарамай кўнгилсиз воқеалардан омон чиқади».

Бу башоратлар тўғри чиқармикин, омон бўлсак — кўрамиз.

АРГЕНТИНА КОММУНИСТЛАРИ ҚАРОРИ

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС мухбирлари Евгений Алексеев ва Александр Нирков). Аргентина компартияси Шарқий Европа мамлакатлари билан СССРда рўй берган туб сиёсий ўзгаришларга қарамай, социализм ва марксизм-ленинизм ғояларини ҳимоя этишга аҳду паймон қилган. Аргентина компартиясининг ўтган ҳафта охирида Буэнос-Айресда бўлган миллий конференцияси натижалари шундан далолат беради.

Анжуманнинг сиёсий резолюцияларида «Совет уюшмаси инқирозга учрагани» ва ана шу жараённинг халқаро коммунистик ҳаракат ҳамда ишчилар ҳаракатига салбий таъсир этаётгани муносабати билан чуқур ташвиш билдирилади. «Янги либерал кучларнинг ғоявий-маданий-сиёсий ҳужуми,—деб уқтирилади ҳужжатда, — халқлар онги ва қалбини эгаллашга, уларни инқилобий ўзгартишлар қилиш мумкин эмаслигига ишонтиришга ва капитализм социализмга қарши тарихий курашда ғалаба қозонганини исботлашга қаратилгандир».

Коммунистлар Аргентина ўнг кучлар ҳаракати бошидан кечираётган таназзул муносабати билан, кенг халқ оммасининг аҳволини тубдан яхшилаш учун курашаётган барча тараққийпарвар ва демократик кучлар бирлашиши кераклигини алоҳида уқтирмоқдалар. Ҳужжатларда янги сиёсий жабҳа ташкил этишга даъват ўз ифодасини топган, бу жабҳага ҳукмрон хустисиалист (перонист) партиясидаги, муросасизлик партияси билан халқ социалистик партиясининг сўл гуруҳлари, шунингдек илғор дин арбоблари кириши мумкин бўлар эди.

ПАРТИЯ СИЁСИЙ МАЙДОНДАН КЕТМОҚЧИ ЭМАС

БЕРЛИН. (ТАСС мухбири Игорь Осинский). «ДСП қолади» — демократик социализм партияси иккинчи съездининг бу ердаги учинчи мажлиси ана шундай шиор остида ўтди. Мажлиснинг асосий якуни шундай бўлди — Германия Федератив Республикасининг оппозициядаги сўл партияси амалда ўзининг бор мол-мулкидан маҳрум бўлишига, молиявий жиҳатдан жар ёқасига келиб қолишига қарамай, мамлакат сиёсий майдонидан чиқиб кетмайдиган бўлди.

Анжуман ишида 500 дан ортиқ делегат қатнашди. Демократик социализм партиясининг фахрий раиси Ханс Модроф уни очар экан, партия ўзи дучор бўлган барча машаққатлар ва мушкулликларга қарамай, бирлашган Германияда қарор топганини таъкидлади. Албатта, унга аъзо бўлганлар собиқ ГДРда 180 минг кишини, ГФРнинг эски ўлкаларида бир мингдан камроқ кишини ташкил этади. Бўлажак парламент сайловидан сўнг партия Бундестагни қолдириб кетишга мажбур бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Лекин ўшанда ҳам «Германия Федератив Республикасининг муқобил ривожланиши учун» оғир курашни давом эттириш, «кимда-ким капиталистик тузумни тарихдаги охирги тузум деб ҳисобламаётган бўлса» улар манфаатини ҳимоя қилиш ниятидадир. Демократик социализм партиясининг раиси Грегор Гизи ўз маърузасида шуларни гапирди, бошқа делегатларнинг нутқларида ҳам шу фикр қайта-қайта айтилди.

Партияда вужудга келган вазиятни муҳокама қилиб, съезд раҳбар идораларини иложи борича кўпроқ қисқартиришни зарур деб ҳисоблади. Раёсат тугатилди, бошқарув 70 кишидан 18 кишига қисқартирилди. Делегатлар Г. Гизини кўпчилик овоз билан яна ДСП раиси этиб сайладилар. Андре Бри, Керстин Кайзер ва Инге Штольтен унинг ўринбосарлари бўлишди.

ҚИЗИЛ ДЕНГИЗДА ФАЛОКАТ

ҚОҲИРА. (ТАСС). Миср маъмурларининг тахминларига қараганда, Саудия Арабистонининг Жидда шаҳри билан Мисрнинг Суваййш порти ўртасида паромда юк ташийдиган «Салим экспресс» теплоходининг ҳалокатга йўлиқиши натижасида 450 га яқин киши ҳалок бўлган. Теплоход якшанба куни субҳидам вақтида Қизил денгиз соҳилидаги Мисрнинг Софаг шаҳри яқинида ҳалокатга йўлиққан ва чўкиб кетган.

Ҳозирги вақтгача 177 киши қутқарилганлиги маълум. Бироқ мисрлик расмий кишилар ҳалокат чоғида кемада қанча йўловчи бўлганини ҳозирча аниқ айтиб бера олмаяптилар. Жиддадан паромни жўнатган Саудия порти маъмурларининг тахминларига қараганда, унда 578 киши бўлган, Софаг шаҳридаги Миср пароход компаниясининг вакили эса теплоходда 653 киши бўлганини айтаяпти. МАР Ички ишлар вазирининг ўринбосари бригада генерали Ҳасан Ал Агхури журналистлар ҳузурида сўзга чиқиб бошқача фикрни айтди. Унинг маълумотларига қараганда, кема Софагдаги бекатда кечаси турган пайтида ундаги йўловчиларнинг ярмидан кўпроғи соҳилга тушган. Теплоход экипажи 70 киши бўлган.

«Салим экспресс» теплоходи ҳалокатга йўлиқишига унинг йўлдан адашиши сабаб бўлган. Миср Ички ишлар вазирлигининг маълумотларига қараганда, теплоход Софагдан 30 километр нарида сувости қояларига келчб урилган ва шу заҳотиёқ чўкиб кетган.

Исроил ҳарбийлари ва полициячилари оммавий тартибсизликларнинг олдини олиш мақсадида Шарқий Иерусалим марказини ажратиб қўйишди. Чунки ҳукумат раҳбарлари бу шаҳарда ҳарбий ҳолат эълон қилган эдилар. Бунга Исроил ҳарбийлари ўқидан ҳалок бўлганлар хотирасини — бир йиллигини ёдлаш учун бўлган йиғин сабаб бўлди.

СУРАТДА: шаҳардаги ҳар бир киши тинтувдан ўтказилмоқда.

Рейтер—ТАСС сурати.

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «ТАЙМ» ЖУРНАЛИ МУХБИРИ БИЛАН СУҲБАТИ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС мухбири Михаил Колесниченко). СССР Президенти М. С. Горбачев Американинг «Тайм» ҳафтаномаси мухбири билан суҳбатда ўзини яқин орада истеъфога чиқиши ҳақидаги миш-мишларни рад этди ва ўтиш даврида ўзининг президент лавозимида туриши зарурлигига ишончи комиллигини айтди. Мен мамлакатдаги жараён босқичма-босқич ўтишини, бу жараён ажралиш ва тартибсизликни рағбатлантирмаслигини истайман, деб таъкидлади у. Сиёсий жараён ташқаридан аралашувсиз ва конституция доирасида ўтиши лозим. Шу сабабли мен ўз президентлик ваколатларимдан, биринчи навбатда қуролли кучларнинг бош қўмондони сифатида ўз ваколатларимдан фойдаланаман. Ҳозирги пайтда вазиятни назорат қилиб бориш ғоят муҳимдир... Агар жараён назорат остидан чиқиб кетса, у ҳолда мен ўз ҳаётимнинг энг яхши йилларини бағишлаган иш дафн этилади.

М. С. Горбачев мустақил давлатлар ҳамдўстлиги тўғрисидаги битимнинг имзоланиши тўғрисида гапириб бундай деди: агар бошқа республикалар ҳам ҳамдўстликни тузишни хоҳлаб умумий фикрга келсалар, у ҳолда мен демократия ва конституция қоидаларига содиқ одам сифатида республикалар танлаган бу йўлни ҳурмат қиламан. Бироқ, деб давом этди Президент, ҳамдўстлик таклиф этилган иттифоқ шартномасига нисбатан кўпроқ фойда келтирмаса керак, деб ўйлайман.

Ж. Буш маъмуриятининг СССРга инсбатан сиёсатини Президент ҳамиша амалий сиёсат, СССРни қўллаб-қувватлаш сиёсати, деб ҳисоблаб келганлигини айтди. Айни пайтда у Америка томонининг айрим ҳаракатларидан норози эканлигини маълум қилди.

СЎНГГИ СОАТДА

НЬЮ-ЙОРК. АҚШ давлат котибининг биринчи ўринбосари, Американинг СССРга ёрдам бериши соҳасидаги ишларни мувофиқлаштирувчи Лоуренс Иглбергер саноати ривожланган барча мамлакатларга мурожаат этиб, Совет Иттифоқига зарур иқтисодий ёрдамни беришга чақирди. У Эй-би-си телекомпаниясининг якшанба кунги кўрсатувида гапириб, Қўшма Штатлар «Совет Иттифоқига зарур ёрдамни бериши лозим», деди. Айни вақтда, Л. Иглбергер «бу ёрдамни қандай қилиб ва қанча миқёсда бериш» хусусидаги муайян режани ишлаб чиқиш зарурлигини таъкидлаб ўтди. «Биз уларга қанча кераклигини билишимиз ва бу ёрдамни биздан бошқа давлатлар ҳам беришига ишончимиз комил бўлиши керак. Ғарбдаги барча демократиялар бу ишга ўз ҳиссаларини қўшишлари маълум ва бу яхши мувофиқлаштирилган ёрдам бўлиши зарур». Совет Иттифоқида ўтиш даврининг муваффақияти Ғарб давлатларининг ёрдамига боғлиқ бўлишини ҳам Л. Иглбергер таъкидлаб ўтди. «Мамлакатдаги иқтисодий вазият яхшиланишини одамлар ҳис қилишлари керак. Шундагина ўтиш даври тўғри йўлдан боради. Агар улар демократик тартиб-қоидаларни ўрнатишни хоҳласалар, бу ишда ҳам биз ёрдам беришимиз керак».

БМТ. БМТ иқтисодчилари тайёрлаган маълумотномада чиқарилган асосий хулосалар қуйидагилардан иборат: 1991 йилда жаҳон иқтисодиётидаги аҳвол тез ёмонлашиб борди. 1945 йилдан буён биринчи марта дунёда ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш умумий ҳажми 0,3 фоиз қисқарди. Халқаро мутахассислар 1992 йилда жаҳон иқтисодиётининг бундан ҳам чуқурроқ тангликка тойиб боришини тўхтатиш ва ҳатто иқтисодий фаолиятни бирмунча жонлантириш мумкинлигини айтдилар. Шарқий Европа ва аввало Совет Иттифоқининг истиқболлари аввалгидан ҳам аянчлироқ бўлган бирдан бир минтақа бўлиб қолмоқда. Бу давлатлар учун иқтисодиётдаги қайта қуриш дастурини амалга ошириш йўлидан қатъият билан боришдан бошқа илож йўқ, деб таъкидлашди БМТ мутахассислари.

ПАРИЖ. Француз гвианасидаги Куру космодромидан «Ариан» тусидаги учирувчи ракета муваффақиятли парвоз қилди. У икки йўлдош — «Иммарсат-2-Ф-3» ва «Телеком-2А» йўлдошларини ер атрофи фазосига олиб чиқди. «Телеком-2А» йўлдоши Франция барпо этаётган «Сиракуза-2» космик алоқа ҳарбий тизимининг бир қисми бўлиб қолади.

ВАШИНГТОН. Таиланд «совуқ уруш»ни тугатиш даври, сиёсий кескинликни камайтириш ва иқтисодий ўзаро боғлиқликни кучайтириш даври бошланганини табриклайди. Шу мамлакатнинг бош вазири Анан Паньярачун Вашингтондаги миллий матбуот клубида сўзга чиқиб, шу гапни айтди. Иқтисодий тараққиёт ва «одамларнинг омон-эсонлигига амалий ҳавфсизлик асос қилиб олиниши кераклигини Совет Иттифоқидаги ва Шарқий Европадаги воқеалар кўрсатиб берди». Ҳукумат бошлиғи мамлакат ташқи сиёсатининг асосий йўналишларига тўхталиб, Таиланд «Тинч океани атрофидаги давлатлар ҳамжамиятининг мустаҳкамроқ тинчлиги ва хавфсизлигига ҳисса қўша олади, деб таъкидлади ва Асеан шу минтақадаги «тинчлик ва барқарорликнинг негизи бўлиб қолаверади», деб қўшиб қўйди.

Шарқнинг буюк мутафаккирлари

КАМОЛИДДИН БЕҲЗОД

Ҳазрат Навоийнинг замондоши, истеъдодли шогирди ва буюк ҳаммаслаги бўлмиш атоқли санъаткор, бетакрор миниатюрасоз — рассом Камолиддин Беҳзоднинг ҳаёти ва ижоди ҳақида мухтасар сўз айтмоқ ҳозирги вақтда ҳам фарз, ҳам қарз деб ўйлаймиз.

Ўзининг мафтункор ижоди, гўзал ва беназир санъати, ажойиб маҳорати билан нафақат Шарқ, балки бутун дунё халқлари маданияти тарихида сезиларли из қолдирган, унинг тараққиёти учун баракали ҳисса қўшган Камолиддин Беҳзод 1455 йилда Ҳиротда камбағал ҳунарманд оиласида дунёга келди. У ота-онасидан жуда эрта ажралди. Ёш болалик пайтидаёқ Ҳиротнинг машҳур рассоми Амир Руҳилло (Мирак Наққош) уни ўз тарбиясига олади, тутинган отаси, яъни валинеъмати бўлади: ҳеч кими йўқ, етимча Камолиддинга нон-туз беради, кийим-бош билан таъминлаб, ҳар томонлама тарбиялаб вояга етказади. Ёш Камолиддин Мирак Наққошнинг Ҳиротдаги Нигористони — санъат билимгоҳида наққошлик ҳунари сир-асрорини ўрганади.

Беҳзоднинг буюк рассом, наққош ва миниатюрасоз бўлиб етишувидаги асосий омил XV асрнинг иккинчи ярмида Хуросон маданияти осмонида порлаган ёрқин юлдуз — Алишер Навоийнинг назарига тушиб, ундан сеҳргар санъатнинг ўзига хос хусусиятларини ўрганиши, улуғ мутафаккир ва ҳомий даҳосидан баҳраманд бўлганлигидир. Ҳиротлик беҳзодшунослар орасида бўлажак мусаввир қандай қилиб улуғ Алишер Навоий назарига тушганлиги ва буюк ижодий муносабатларнинг бошланиши тўғрисида бир ажойиб ҳикоя сақланиб қолган:

«Амир Алишер ўз либосини ўзгартирган ҳолда бир фақир наққош (бўлажак Беҳзод)нинг кулбасига келиб, унинг эшигини тақиллатади. Ичкаридан «лаббай» садосини эшитгач, ижозат сўраб ичкарига киради. Уй ичида Шоҳ (яъни, Султон Ҳусайн Мирзо Бойқаро) тасвирларидан кўра кўпроқ ўзининг тасвирларини кўради.

Ҳайратланиб наққошдан сўрайди:

— Бу тасвирлар кимники?

Наққош тавозе билан жавоб беради:

— Барча ҳунармандларнинг меҳрибон отаси, тадбиркор, улуғ Амир Алишер жанобларининикидирким, мен ўзларининг ҳузурларида турибмен.

Амир деди:

— Нега шу пайтгача ҳузуримга келмадингиз?

Наққош жавоб берди:

— Нима учун? Борганимда Сиз менга туҳфалар инъом қилардингиз. У ҳолда мен ўз асарларимни Сизга сотган бўлур эдим. Ваҳоланки, Сизнинг тасвирларингизга шу қадар ҳам харидор кўпки, Сиз ҳазратга навбат ҳам етишмайди.

Амир наққошга таъзим қилади ва дейди:

— Қадр ва қимматимни мен Амир даргоҳидан эмас, балки бир ғариб наққош кулбасидан топганим учун бағоят шодмен.

Сўнгра Амир Алишер ғариб наққошнинг қандай эҳтиёжи бўлса, ҳаммасини муҳайё этишга ваъда беради».

Санъат ва нафосатга иштиёқи кучли Беҳзод меҳнатсеварлиги, заҳматкашлиги, ўткир ақлу заковати туфайли истеъдоди зудлик билан ортиб боради ва тез орада Ҳиротдаги машҳур миниатюрасоз бўлиб танилади.

Алишер Навоийнинг мактабдоши ва дўсти, подшоҳ Султон Ҳусайн Мирзо Бойқаро Беҳзодни ўз ҳузурига — саройга жалб қилади, унга махсус жой ажратиб, ижодий ишлар билан шуғулланиши учун барча шароитни муҳайё этади. Орадан бироз вақт ўтгач, 1487 йилда Беҳзод Султон Ҳусайн Бойқаронинг шахсий фармони билан Ҳиротдаги салтанат китобхонасига бошлиқ этиб тайинланади.

XV ва XVI асрлар оралиғида Ҳиротдаги Темурийлар салтанати муайян ички сиёсий муҳитнинг шиддатли бўҳронлари, феодал шароитда авж олиб кетган тожу тахт учун ўзаро жангу жадаллар туфайли аста-секин емирила бошлайди. Бу даврга келиб Беҳзоднинг Ҳиротдаги севимли ҳомийлари Мавлоно Абдураҳмон Жомий, унда сўнг муҳтарам устози Алишер Навоий бирин-кетин оламдан ўтадилар. 1506 йилда Ҳиротдаги Темурийлар сулоласининг сўнгги қудратли вакили Султон Ҳусайн Мирзо Бойқаро вафот этади. Шундан кейин шаҳзодалар ўртасидаги даҳшатли курашлар Ҳирот салтанатини ҳалокат соҳилига олиб келади. 1507 йилда кўчманчи ўзбек қабилаларининг хони — Шайбонийхон Ҳирот тахтини осонлик ила ишғол этади.

Бундай даҳшатли, беаёв тўқнашувлар, тожу тахт учун узлуксиз қонли урйиқитлар шароитида ҳам Камолиддин Беҳзод Ҳиротда қолиб, ўзининг ижодий ишларини давом эттирди. Мусаввир уч йилча Ҳиротда Шайбонийхон салтанатига қарашли саройда хизмат қилади. Унинг санъати олдида лол қолган Шайбонийхон рассомнинг ижодий ишларига тўсқинчилик қилмайди, аксинча, бу улуғ миниатюрасозга қулай шароит яратиб беради. Беҳзод Шайбонийхоннинг тасвирини айни ўша йиллари чизган бўлиши керак.

Эрондаги Сафавийлар салтанати бу даврда анча кучайиб, ички сиёсий курашлар натижасида инқирозга юз тутган Ҳиротдаги Темурийлар салтанати ўрнини эгаллаган Шайбонийлар салтанатига бирин-кетин таҳдид сола бошлайди. 1510 йилда Шайбонийлар лашкарлари билан Сафавийлар лашкари ўртасида Марв ёнидаги Тоҳиробод деган жойда шиддатли жанг бўлади. Муҳаммад Шайбонийхон жангоҳда ҳалок бўлади, унинг қўшинлари тор-мор этилади. Шундай қилиб, 1510 йилда Ҳирот Сафавийлар қарамоғига ўтади.

Шоҳ Исмоил Сафавий 1512 йили Ҳиротдаги бир неча истеъдодли санъаткорларни, моҳир ҳунармандларни ўзи билан бирга пойтахти Табризга олиб кетади. Бу ўлжа жавоҳирлар орасида энг нодир ва беназир гавҳар — Камолиддин Беҳзод ҳам бор эди. Чунки, у бу пайтда бутун Шарқ мамлакатларида донғи кетган буюк санъаткор эди. Ўша йиллари уни ўз қарамоғида сақлаган салтанат энг бой, пурқудрат ва обрў-эътиборли салтанат ҳисобланар эди.

Беҳзод санъатини юксак қадрлаган шоҳ Исмоил Сафавий буюк наққошга Табризда барча зарур шароитни яратиб беради. Маълумки, Беҳзод бу ерга бир гуруҳ истеъдодли шогирдлари билан келган эди. Унинг шогирдлари мазкур шаҳарда устод Беҳзод бошчилигида ўзларининг ижодий ишларини самарали давом эттирадилар. Шундай қилиб Беҳзод Ҳиротдан кейин иккинчи марта нафис тасвирий санъат (миниатюрасозлик)нинг яна бир улкан мактабини яратади. Ўша пайтларда Табризда, умуман Эрон салтанатида ҳам ички сиёсий аҳвол яхши эмас эди. Усмонли турк султони Салим Пошшо Эронга кетма-кет таҳдид солиб турар эди. 1514 йилда Эрон ва Турк қўшинлари ўртасида Табриз яқинидаги Чолдорон деган кенг текисликда қаттиқ жанг бўлади. Мазкур жангда Сафавийлар мағлубиятга учрайдилар. Шоҳ Исмоил Сафавий майдондан қочиб, зўрға қутулиб қолади. Бир йилча Табриз турклар қарамоғида бўлади.

Беҳзоднинг шўрлик бошига яна оғир мусибатлар тушади. Табриздаги энг эътиборли санъаткор бўлганлиги учун у бошқа бир атоқли хаттот Шоҳ Маҳмуд Нишопурий билан бирга, уларни турклар ўз юртига ўлжа қилиб олиб кетмасликлари учун подшоҳ амрига биноан Табриз атрофидаги бир ғорга мажбуран яшириб қўйилади. Эронда нашр этилган «Саромадани ҳунар» асарида ёзилганидек, Табриз ҳукмдори ўз мулкининг ярмисига алмашмайдиган энг севимли наққошнинг, ўз саройидаги хазиналар ичидаги энг нодир ва ноёб гавҳар (Беҳзод)нинг турклар қўлига тушиб қолмаслиги учун ишончли жой (бир улкан ғор)га яшириб кетган Шоҳ Исмоил Сафавий жангдан енгилиб чиққач, ўз мулозимларидан бирига берган илк саволлари қуйидагилардан иборат бўлган: «Беҳзод қалай? Унинг жони омонми? Уни турклар олиб кетмадими?»

1512—1522 йиллар Беҳзод ҳаётида оғир ва мусибатли йиллар бўлди. Бу орада у гоҳо она шаҳри Ҳиротга ҳам бориб-келиб турган. 1522 йилда Шоҳ Исмоил Сафавий махсус фармон чиқариб, Беҳзодни Табриздаги салтанат китобхонасига бошлиқ қилиб тайинлайди.

1524 йилда Шоҳ Исмоил Сафавий вафот этиб, унинг ўрнини ўғли — ёш шаҳзода Туҳмаси эгаллайди. Беҳзод шаҳзода Туҳмасини ҳам болалик чоғидан тарбиялаб миниатюрасоз — рассом этиб етказган эди.

1537 йилда (ҳижрий 942) кексайиб қолган Беҳзод Ҳиротда суюкли жияни ва шогирди Рустам Алининг ўлим тўшагида ётганлигидан хабардор бўлиб, уни кўрмоқ учун она шаҳрига отланади. Лекин у Рустам Али дийдорига етиша олмайди. Беҳзод Ҳиротга етиб келгунча тоғаси ва устози оламдан кўз юмади. Бундай жудоликдан қаттиқ қайғурган мўйсафид Беҳзоднинг ўзи ҳам Ҳиротда оғир хасталаниб, ўша 942 (1537) йили оламдан ўтади. Уни ҳам Ҳирот аҳолиси чуқур эҳтиром-ила, зўр мотам остида Қўҳи Мухтор тоғи ёнбағрига дафн қиладилар.

Амир Дўст Ҳошимий деган шоир Камолиддин Беҳзоднинг вафот этган йилини баён этиб, зўр қайғу ва ғамғусса ила шеърий тарих битиб, мана бундай қайд этган:

«Ваҳид-ул-аср Беҳзод он ке чун у
Зи батни модари айём кам зод,
Қазо чун суврати умраш бипардоҳт,
Ажал ҳоки вужудаш дод бар бод.
Зи ман суврат гаре тарих пурсид,
Баъд у гуфтам жавоб аз жони ношод.
Агар ҳоҳи ке тарихаш бидони
Назар афкан ба «Ҳоки қабри Беҳзод».

Мазмуни: «Ўз асрининг ягонаси бўлган Беҳзод шундай буюк одамки, ундай кишилар онадан жуда кам туғилади. Қазо (ўлим) унинг умрига хотима ясади, ажал унинг тана тупроғини елга топширди. Бир суратгар Беҳзод вафотининг тарихини (йилини) мендан сўради. Унга ғам-ғусса билан шундай жавоб бердим: «Беҳзоднинг вафот этган йилини билмоқчи бўлсанг, «Ҳоки қабри Беҳзод»га (яъни, Беҳзод қабри тупроғига) назар сол... «Ҳоки қабри Беҳзод» жумласидан абжад ҳисоби билан ҳижрий 942 йил чиқади. Бу йил милодий ҳисобда 1537 йилга тўғри келади.

Демак, Камолиддин Беҳзод салкам бир асрлик узоқ ва ўта сермаҳсул ҳаёт йўлини босиб ўтди. Ҳусайн Бойқаро (1469—1506), Шайбанийхон (1501—1524), Шоҳ Исмоил Сафавий (1501—1524), Шоҳ Туҳмаси Сафавий (1524—1576)лар ҳукмронлик қилган турли-туман тўрт салтанатни кўрди. Темурийлар сулоласи пайтахти Ҳиротда ва Сафавийлар сулоласи пойтахти Табризда яшаб, даврнинг барча азоб-уқубатларини ўз кўзи билан кўриб мушоҳада қилди, ўз атрофини ўраб турган ижтимоий борлиқдан олган ўта бой ва ранг-баранг таассуротларини, ички кечинмалари, латиф ва сафолий кайфиятларини зўр маҳорат ҳамда кучли иштиёқ билан тасвирлади.

Дунё беҳзодшунослари фикрларича, ҳозирча асарларининг номи тахминан ўттизга боради. Улардан энг машҳурлари қуйидагилардан иборат:

1. «Шарофиддин Али Яздийнинг «Зафарнома»сига ишланган миниатюралар; 2. Ҳусайин Бойқаронинг мажлислари тасвирланган муроққаъдаги 40 дан ортиқ гўзал миниатюралар; 3. Абдураҳмон Жомийнинг «Саломон ва Ибсол» асарига ишланган расмлар; 4. Амир Ҳисров Деҳлавийнинг «Хамса»сига ишланган 33 та миниатюра; 5. Саъдийнинг «Бўстон» асарига ишланган расмлар; 6. Низомий Ганжавийнинг «Хамса» асарига чизилган миниатюралар; 7. Абдулло Ҳотифийнинг «Темурнома» асарига ишланган расмлар; 8. Саъдийнинг «Гулистон» асарига ишланган миниатюралар; 9. Абдураҳмон Жомий тасвири; 10. Ҳусайн Бойқаро тасвири; 11. Шайбонийхон тасвири; 12. Шоҳ Туҳмаси тасвири; 13. Шоир Абдулло Ҳотифий тасвири; 14. Туялар жанги; 15. Рақси даровиш (дарвишлар рақси); 16. Самарқандда масжид қурилиши ва ҳоказолар.

Навоийдек сахий ва меҳрибон устоднинг шогирди бўлмиш Беҳзод ўз навбатида жуда кўп атоқли миниатюрасоз, рассом ва наққошларни тарбиялаб, вояга етказди.

XV, XVI ва ундан сўнгги асрларда Камолиддин Беҳзод шогирдларини Ҳиротда, Табризда, Самарқандда, Шерозда, Исфаҳонда, Истамбулда, Ҳиндистон ҳамда улкан Шарқнинг бошқа жуда кўп шаҳарларида учратиш мумкин эди. Султон Муҳаммад, Қосим Али Чеҳракушой, Дарвиш Муҳаммад, Устод Муҳаммадий, Музаффар Али, Юсуф Мулло, Рустам Али, Шайхзода Хуросоний, Шоҳ Музаффар, Мир Саид Али, Маҳмуд Музаҳҳиб, Абдулло каби ўндан зиёд атоқли мусаввирлар Беҳзод мактабини, беҳзодона услубни ўз замонлари тақозоларига биноан муваффақият билан давом эттирганлар.

Беҳзод мактабининг ҳозирги замондаги шогирдларини Афғонистонда (Муҳаммад Саид Машъал), Эронда (Карим Тоҳирзода Беҳзод), Ўзбекистонда (Чингиз Аҳмаров) ва бошқа Шарқ ўлкаларида ҳам кўриш мумкин.

Шундай қилиб, Камолиддин Беҳзод Хуросон, Мовароуннаҳр, Ҳиндистон ҳамда Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларида жуда қадим замонлардан буён истиқомат қилиб, XIV—XV ва сўнгги асрларда ноёб санъат асарлари яратган, ўзларининг нодир санъат асарлари билан жаҳон маданияти хазинасига баракали ҳисса қўшган афғон, эрон, турк, ўзбек тожик, озарбайжон, араб, ҳинд ва бошқа ўнлаб истеъдодли Шарқ халқларининг умумий, муштарак фарзанди, улуғ ифтихоридир.

Беҳзод нафақат Шарқ халқлари тарихида, балки умуминсоният маданияти тарихида ўчмас из қолдирган, жаҳон маданияти хазинасини ўзининг ажойиб қимматбаҳо дурдоналари билан бойитган, бутун дунё тарихида салмоқли ўрин олган буюк ва забардаст санъаткордир.

Ориф УСМОНОВ,
Ўзбекистон фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими.

Ғузор райони марказида «Ёшлик оромгоҳи» иш бошлади. Бу оромгоҳда бир вақтнинг ўзида 250 киши дам олиши мумкин. Айниқса, у ерда тўй маросимларини ўтказиш, байрамларни тантана қилиш, дўст-биродарлар билан қизғин суҳбат қуриш учун барча қулайликлар яратилган.

СУРАТДА: оромгоҳнинг умумий кўриниши.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ТУРФА ОЛАМ

119 ЁШДА-Ю ТИШЛАРИ БУТ

Ҳабашистоннинг Сомали билан чегарадош ерида жойлашган Доло шаҳарчасида Гамбело Матэте деган киши истиқомат қилади. Унинг айтишича, ҳозир 119 ёшда. Аммо Гамбелонинг ташқи кўринишига қараб, уни 69—70 ёшга кирган бўлса керак, деб ўйлаш мумкин. Сабаби — тетик, саранжомсаришта, барча тишлари сақланиб қолган. Кекса гарчи бирор нарсани қийналиб ўқиса-да, хотираси аъло даражада. Масалан, Гамбело Ҳабашистоннинг ўша йиллардаги ҳоқони Менелика II нинг мамлакатни саёҳат қилиб, 1888 йилда Доло шаҳарчасига келганини кечагидек эслайди.

Гамбело соғлиғини кўздан кечирган мутахассислар унинг ёши тўғри эканлигини тасдиқладилар.

МАДҲИЯЛАРНИ КИМЛАР ЁЗГАН?

Шуниси қизиқки, Хитой мадҳиясини аср бошида инглиз Д. Бенедикт ёзган экан.

Маълумки, Югославия давлати 1918 йилда тузилган. Шундан сўнг Сербия ва Черногория мадҳиясини чех Даворин Енко ёзиб беради.

Таиланд мадҳиясини номи номаълум француз, Япония мадҳиясини эса немис Франц Эккерт ёзиб берганлар.

ИТНИ ҚЎРҚИТУВЧИ ХУШТАК

Қирқ яшар Комен Мак-Тилби кечки пайт Глазго шаҳри бўйлаб айланиб юрарди. Кутилмаганда муюлишдан баҳайбат бир ит чиқди-ю вовиллаганча унга ташланди. Аммо орадан 2—3 лаҳза ўтмади ҳамки, ит орқасига қараб қочди. Эгаси ёрдамга етиб келишга улгурмади.

Маълум бўлишича, Мак-Тилби одатдагича бўлмаган хуштак яратган бўлиб, уни одам қулоғи илғамас экан. Аммо ундан чиққан ультратовуш итларда қўрқув ҳиссини пайдо қиларкан.

ЧОРАСИ ТОПИЛДИ

Айрим ерларда кашандалар чекишга ҳеч нарса тополмасдан бунга жавобан иш ташламоқдалар. Ростов вилоятининг Октябрь туманида бошқа йўл тутдилар. Бу ерда истиқомат қилувчи кишилар ўз томорқаларида тамаки ўстира бошлашди.

Бу йил кузда тамаки ҳосили мўл бўлди. Маҳаллий аҳоли шу йўл билан ўз мушкулини осон қилишга эришди.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ХАЛҚЛАР ДУСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР ДОРИЛФУНУНИДА

1992-93 ўқув йили учун қуйидаги мутахассисликлар бўйича СИРТҚИ БЎЛИМНИНГ 1- ВА КАТТА БОСҚИЧЛАРИГА

ТАЛАБАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш, агросаноат мажмуи тармоқларининг иқтисоди ва уни бошқариш, агрокимё ва тупроқшунослик, мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик, зоотехника, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжалиги.

Сиртқи бўлимга ўрта ва олий маълумотли, қишлоқ хўжалиги тармоқларида, қишлоқ хўжалиги билан боғлиқ бўлган корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларда ишловчи шахслар қабул қилинади.

Дорилфунун қишлоқ хўжалиги учун олий маълумотли мутахассислар: агросаноат тармоқларида бухгалтерия ҳисоби бўйича иқтисодчилар, чорвачиликда, илмий-текшириш ташкилотларида, шунингдек, агросаноат мажмуининг турли жабҳаларида мутахассис сифатида ишлаш учун олим-агрономлар, зоомуҳандислар, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжаликларининг муҳандисларини тайёрлайди.

Дорилфунунга кириш ҳақидаги аризалар қуйидаги ҳужжатлар билан 1991 йил 1 декабрдан 1992 йил 15 январгача қабул қилинади: ўрта ёки олий маълумоти ҳақида ҳужжат (асл нусхаси), 3х4 см. ҳажмдаги 6 дона фотосурат, 086/У андозадаги тиббий маълумотнома, меҳнат дафтарчаси ёки колхозчи дафтарчасидан маъмурият томонидан тасдиқланган кўчирма.

Паспорт ва ҳарбий хизматга алоқаси ҳақидаги ҳужжат шахсан кўрсатилади.

Кириш имтиҳонлари ва барча мутахассисликлар бўйича ўқитиш ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Дорилфунунга кирувчилар қуйидаги фанлардан имтиҳон топширадилар:

— бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш, агросаноат мажмуи тармоқларини бошқариш ва унинг иқтисоди, ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжаликлари мутахассисликлари бўйича: математика (оғзаки), биология (оғзаки), ўзбек ёки рус тили (диктант);

— агрокимё ва тупроқшунослик, агрономия; мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик; зоотехния мутахассисликлари бўйича; кимё (оғзаки), биология (оғзаки), ўзбек ёки рус тили (диктант).

Ўрта мактабни олтин (кумуш) медаль билан битирган ҳамда танлаган мутахассислиги бўйича камида бир йиллик меҳнат фаолиятига эга бўлган шахслар ёки кейинги уч йил давомида ҳарбий хизматдан захирага бўшатилганлар, шунингдек, ўрта махсус ўқув юртлари ёки ўрта ҳунар-техника билим юртларини имтиёзли диплом билан битирган ва эгаллаган касбига яқин мутахассисликка кираётганлар биттадан имтиҳон топширадилар: агросаноат мажмуи тармоқларини бошқариш ва унинг иқтисоди, бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш ўрмон ва боғ-кўкаламзорлаштириш хўжалиги мутахассисликлар бўйича математикадан (оғзаки); қолган мутахассисликлар бўйича — кимёдан (оғзаки). «Беш» баҳо олган шахслар қолган имтиҳонлардан озод этилиб, олий ўқув юртига қабул қилинадилар, агар «тўрт» ёки «уч» баҳо олсалар, қолган имтиҳонларни топширадилар.

Ўрта мактаб негизида ҳунар-техника билим юртларини имтиёзли диплом билан тугатган шахслар учун ушбу тартибга улар эгаллаган касбларига мос мутахассисликка кираётган ҳамда танлаган мутахассислиги ёки яқин мутахассислик бўйича бир йилдан ортиқ ишлаётган бўлсаларгина амал қилинади.

Ҳарбий хизматдан захирага бўшатилган ва ҳукумат томонидан белгиланган имтиёзлардан фойдаланишга ҳақли эканлиги тўғрисида гувоҳномаси бўлган шахслар ҳамда I ва II гуруҳ ногиронлари ўрта махсус ўқув юртларини битириб, танлаган мутахассисликлари бўйича бир йилдан ортиқ ишлаётганлар кириш имтиҳонларисиз суҳбат натижасида қабул қилинадилар.

Суҳбатда қатнашиш учун ҳужжатлар 1992 йилнинг 10 январигача қабул қилинади. Суҳбатдан ўтмаганлар умумий асосларда кириш имтиҳонлари топширишлари мумкин.

Дорилфунунга қабул қилиш кирувчиларнинг танлов имтиҳонларидан олган баҳолари асосида тўплаган балига қараб ўтказилади.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ 1992 ЙИЛНИНГ 16 ЯНВАРИДАН 1 ФЕВРАЛИГАЧА БЎЛИБ ЎТАДИ.

Ҳарбий хизматдан бўшатилган ва ҳукумат томонидан белгиланган имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар, етим болалар ва ота-она қаровисиз қолган болалар, меҳнат қобилиятининг йўқолиш даражасини аниқлайдиган тиббий комиссиянинг дорилфунунда ўқиш соғлиғига тўғри келиши тўғрисидаги хулосаси бўлган I ва II гуруҳ ногиронлари кириш имтиҳонларидан ижобий баҳо олсалар, дорилфунунга танловдан ташқари қабул қилинадилар.

Иккинчи мутахассисликни эгаллаш учун олий маълумотли шахслар, аввал олган тайёргарликлари янги танлаган мутахассисликларига мос келган ҳолда қабул қилинадилар.

Дорилфунунга кириш ҳақидаги аризага олий маълумоти тўғрисидаги диплом, дипломга илова, иккинчи мутахассисликни эгаллаш зарурлиги тўғрисидаги корхонадан илтимоснома, 086/У андозадаги тиббий маълумотнома, 4 дона фотосурат, меҳнат дафтарчасидан кўчирма илова қилинади.

Кирувчиларга кириш имтиҳонларини топшириш учун иш жойидан 15 календарь кунидан иборат (бориш-келишга кетадиган вақтни ҳисобга олмаганда) **ҳақ тўланмайдиган таътил берилади.**

Манзилгоҳимиз: 700183, ТошДАД (19, 49, 83, 96, 156, ти).

165, 167, 491-автобуслар ва 15, 28, 152, 153-маршрут таксиларнинг «Тошкент Давлат аграр дорилфунуни» бекати.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА

20 ДЕКАБРЬ, ЖУМА

● ЎзТВ I

8.00 «Ахборот».
8.25 «Соғлом бўлай десангиз».
8.35 «Порт». Бадиий фильм [Одесса киностудияси].
9.50 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Нишона».
10.30 «Ботир Зокиров». Фильм-концерт [«Ўзбектелефильм»].
* * *
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Хоҳ ишон, хоҳ ишонма». Мультфильм.
18.30 Кинолавҳа.
18.35 Қўқон шаҳар «Сайёра» эстрада гуруҳининг концерти.
19.00 «Эл хизматида».
19.30 «Ахборот» [рус тилида].
19.50 Мумтоз куйлардан концерт.
20.20 «Маърифатнома».
21.00 «Ахборот».
21.25 «Мезон». Бадиий-публицистик кўрсатув.
22.55 «Биринчи қалдирғоч». Бадиий фильм [«Грузияфильм»].
00.10 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:
17.25 «Навид».
17.30 «Тарих саҳифалари». В. Ғафуров. «Тожиклар».
18.00 «Эзоп масаллари». Лоҳутий номли Давлат академик театрининг актёри Шерали Абдулқайсов ўқийди.
19.00 «Новости».
19.15 «Замини Дангара». «Дангараводстрой» тресті.
19.45 «Ишқнома».
20.00 «Ахбор».
20.20 «Ханд». «Бону» Республика модалар маркази таништирилади.
21.30 Москва. Информацион программа.
22.05 Телебиржа.
22.15 «КВН». Душанбе ва Тошкент тиббиёт олийгоҳларининг талабалари мусобақалашадилар.

● МТ

«Орбита IV»
7.00 «Тонг».
9.35 «Ваня қайлиқ танлади». Мультфильм.
9.55 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
10.40 «Мусиқага таклиф».
12.10 «Шаман, нималар ҳақида ўйлаяпсан...!». Тува ҳақида телефильм премьераси [Красноярск].
12.30 ТСН.
12.50 Бадиий гимнастика. «Советский балет» ойномасининг совринни учун А. Семёнова-Найпак халқаро мемориал турнири.
13.35 Мультфильм.
*
13.45 Биржа янгиликлари.
14.15 «Ён дафтар».
14.20 «Инновация».
14.35 «Бридж».
15.00 ТСН.
15.10 П. И. Чайковский. «Славянча марш».
15.25 «Қизиқувчилар олами».
15.40 «Ғолиблар».
16.20 Союзлар уйининг Колонна залида Николай Доризо ижодий кечаси.
17.15 «Фарруҳ ва Зумрад». Мультфильм.
17.30 Болалар телекўрсатувлари II Бутуниттифоқ фестивали.
18.30 ТСН [сурдо таржимаси билан].
18.50 «Инсон. Табиат. Жамият».
19.05 «КТВ-1» ҳамда «Франс интернациональ» канали таништиради: «Ив Монтанни эслаб».
19.40 «Инсон ва қонун».
20.30 «ВИД» таништиради: «Мўъжизалар майдони».
21.30 Информацион программа.
22.05 «ВИД» таништиради: «Взгляд», «Музобоз», «Дело», «Эльдорадо», «Шоу-биржа», мусиқий саҳифа.
01.20 ТСН.
01.35 Автоpалли. Париж — Триполи—Кейптаун.

● МТ

«Дубль IV»
9.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.
9.15 «Ишбилармон кишилар даври».
10.15 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.45 Инглиз тили. «АҚШ оила альбоми».
11.15 «Фалонат». Мультфильм.
11.30 «Қайрилиб боқ, Россия». «Александр ва Маргарита». 2-қисм.
*
12.00 «Бешинчи ғилдирак». Бадиий-публицистик кўрсатув.
14.00 «Балет ва живопись».
14.25 «Набираларим учун цирк». Бадиий фильм-монография («Союзтелефильм»).
* * *
17.15 «Адам Смит бойлиги дунёси».
17.45 «Адиген» турк фольклор ансамблининг чиқиши (Озарбайжон).
18.05 «Уз томонимга».
18.35 «Энг кучли ким?». Мультфильм.
18.45 «Кўл ҳам ўз сирини очди...». Телефильм премьераси. «Она-замин ташвишида» туркумидан.
19.15 Россиянинг парламент хабарномаси.
19.30 Деҳқонларга тааллуқли масала. «Уруш манзараси тасвир этилган расм».
20.00 «Мусиқа оролидаги болалар».
20.25 Эълонлар.
20.30 Хабарлар.
20.50 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.05 «Иккинчи Рус инқилоби». Саккиз серияли телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Би-Би-Си»). 7-серия.
21.55 «Теле-пресс».
22.50 РСФСР Олий Кенгашининг сессиясида.
23.20 Эълонлар.
23.30 Хабарлар.

Бош муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: М. ИСЛОМОВ, М. МИРЗАЕВ, Ҳ. РАҲМАТИЛЛАЕВ, Б. МАХСИТОВ, М. ҚАЮМОВ [бош муҳаррир ўринбосари], С. САЙДАЛИЕВ [бош муҳаррир ўринбосари], О. ҒОФУРОВ [масъул котиб], Н. ОРИФЖОНОВ, Т. СОЛИЕВ, С. СИРОЖИДДИНОВ, Э. ИБРОҲИМОВ, М. АБДУРАҲМОНОВ, Н. ТОШЕВ.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Узплодоовошчвинпром» концерни, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, «Қишлоқ ҳақиқати» журналистлари жамоаси.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб — 33-09-93, Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51, 33-54-33. Қайта ишлаш саноати бўлими — 32-56-31. Советлар ва ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими — 32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-54-33. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткич — 64.602, 68.753 нусхада чоп этилади.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 19.30

Буюртма — 6486.